

Okro besede

Murška Sabota

24. 9. - 26. 9. 2026

31. srečanje slovenskih otroških in mladinskih pisateljev (24. 9. – 26. 9. 2026)
Festivalska
knjižica

Pripravili

Dragica Haramija, Norma Bale,
Franc Čuš, Jan Filipič, Nino
Flisar, Franci Just, Nataša Konc
Lorenzutti, Vesna Radovanovič

Uredila

Dragica Haramija

Oblikovanje

JAC, sitotisk in grafično
oblikovanje

Na naslovnici ilustracija Kostje
Gatnika, naslovnica pesniške
zbirke Majnice, fulaste pesmi
Toneta Pavčka (1996), ki je
prejel prvo večernico

Izdalo in založilo Društvo za
humanistična vprašanja Argo
Brezplačni izvod

Povezava

<https://www.okobesede.org/oko-besede-2026>
Murska Sobota, 2026

Kataložni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v
Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani
COBISS.SI-ID 289431299
ISBN 978-961-96051-7-2 (PDF)

Program Očesa besede 2026

Uvod

Večernica 2026

Nagrajena in nominirana dela 1997–2025

Nominirana dela za večernico 2026

Simpozij Trideset let literarne nagrade večernica

Mala antologija nastopajočih avtorjev ob 30-letnici večernice

Literarno mesto Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota

Literarno mesto MIKK Murska Sobota

Literarno mesto OŠ Ivana Cankarja Ljutomer

Okrogla miza: Bralne navade, bralna kultura med mladimi

Literarna in kritiška delavnica za dijake in študente

Razstave v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota

Ulična razstava Trideset let večernice

Panonska pisateljska pot: Iz osrčja Prlekije v prleške Atene

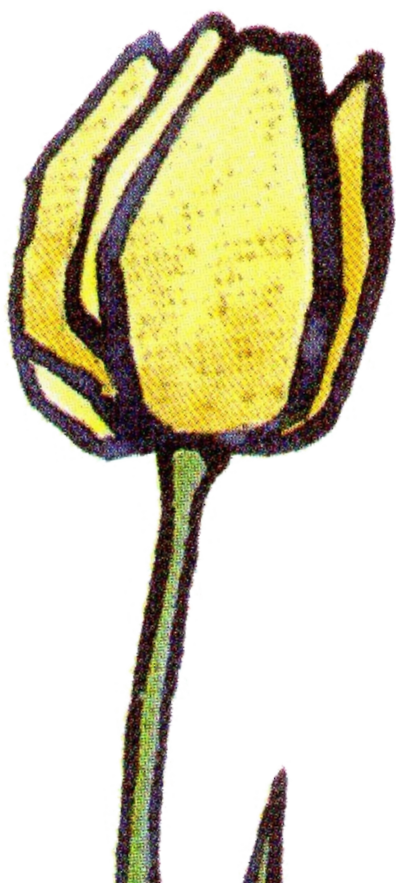
Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

Oko besede in Nacionalni mesec skupnega branja

Organizatorji Očesa besede

Podporniki in partnerji Očesa besede

Program Očesa besede 2026

Četrtek, 24. 9. 2026

- 15.30–17.00 Mlade oči: literarna in kritiška delavnica za študente in dijake, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota, Nino Flisar
- 17.00–18.30 Literarna mesta: odprtje razstave Večerničina literarna bera (pripravlja Vesna Radovanovič) in literarni večer s Petrom Svetino, Janjo Vidmar, Marjano Moškrič in Andrejem E. Skubicem, vodi Dragica Haramija, Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota (odprto za javnost)
- 19.00–21.00 Literarna mesta: Bralni maraton ob 30-letnici večernice, berejo pisateljice in pisatelji, pesnice in pesniki, udeleženci festivala (odprto za javnost), vodi Vesna Radovanovič, MIKK Murska Sobota
- 10.00–18.00 Knjižna tržnica na Trgu kulture

Petek, 25. 9. 2026

- 10.00–12.00 Nastopi pisateljev po osnovnih in srednjih šolah ter vrtcih: Vrtec Murska Sobota, Vrtec Beltinci, Vrtec Tišina, OŠ I, OŠ II in POŠ Krog, OŠ III, OŠ IV, OŠ Bakovci in POŠ Dokležovje, OŠ Beltinci, OŠ Cankova, OŠ Puconci, OŠ Tišina in POŠ Gederovci, OŠ Velika Polana, Gimnazija Murska Sobota, Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota, Srednja ekonomska šola in gimnazija Murska Sobota, Srednja biotehniška šola Rakičan, Gimnazija Ljutomer, VDC Murska Sobota
- 13.30–13.45 Žalna slovesnost
- 13.45–14.45 Okrogla miza: Bralne navade, bralna kultura med mladimi, sodelujejo Sonja Pečjak, Mateja Gomboc in Dragica Haramija (okroglo mizo tudi vodi), Hotel Zvezda (odprto za javnost)
- 15.00–18.30 Simpozij Otroška in mladinska književnost – 30 let večernice, predstavitev znanstvene monografije Dragica Haramija (urednica) in podrobneje izbranih poglavij iz monografske publikacije Milena Mileva Blažić, Norma Bale, Barbara Bednjički Rošer, Ines Voršič, Vladka Tucovič Sturman, vodi Dragica Haramija, Hotel Zvezda (odprto za javnost)
- 19.00–21.00 Podelitev večernice, v kulturnem programu nastopajo z odlomki iz doselj nagrajenih del dijakinje in dijaki Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer; podelitev Murska Sobota, Gledališče Park

Sobota, 26. 9. 2026

- 9:00–17:00 Panonske pisateljske poti: Prlekija, vodita Franc Čuš in Franci Just
- 10:30–11:30 Literarna mesta, za učence Osnovne šole Ivana Cankarja Ljutomer, nastopajo Tina Arnuš Pupis, Aksinja Kermauner, Nataša Konc Lorenzutti in Mateja Gomboc

Uvod

fulaste pesmi

Lani smo praznovali 30-letnico Očesa besede, literarnega festivala, ki je praznik otroške in mladinske književnosti na Slovenskem, letos praznuje to častitljivo obletnico večernice, vseslovenske literarne nagrade za otroško in mladinsko književnost, ki je nastala na Očesu besede in katerega sestavni del je vse od leta 1997. Prav kot poklon prvi večernici je bila za letošnjo celostno podobo izbrana naslovnica prve nagrajene knjige, pesniške zbirke *Majnice, fulaste pesmi* (Ljubljana: Mladika, 1996) Toneta Pavčka z ilustracijami Kostje Gatnika.¹

Lastniki blagovne znamke večernica smo Argo, društvo za humanistična vprašanja, časnik Večer in revija Otrok in knjiga (Mariborska knjižnica). Do vključno leta 2025 je bilo podeljenih 30 večernic (v leti 2007 za dve literarni deli), skupaj z letošnjim letom pa je nominiranih že 150 odličnih knjig za branje otrok in mladostnikov. Skrb za bralno pismenost in bralno kulturo – tudi ob branju kakovostnih literarnih del – je pomemben del poslanstva Očesa besede in nagrade večernica, prav zato je letošnji simpozij namenjen delom, ki so bila nagrajena ali nominirana za večernico, okrogla miza pa bo osvetlila vprašanja branja izvirnega slovenskega leposlovja otrok in mladostnikov, pa tudi odraslih, staršev, skrbnikov, vzgojiteljev, učiteljev, knjižničarjev. Kako torej obrniti negativen trend bralne kulture v pozitivno bralno izkušnjo in s tem povečati bralno pismenost? Kaj lahko naredimo odrasli za zvišanje bralne kulture, to je odnosa do branja kot vrednote in motiviranosti za branje?

V pesmi **Beseda**,
ki je izšla v zbirki *Majnice*,
fulaste pesmi,
je Tone Pavček
(1996: 70) zapisal:

O črnem kosu, marjetici beli
sanja zelena senožet,
a jaz o polni zibeli
komaj rojenih besed.

In jih gledam, kako neutrudno
hodi ena k drugi v objem,
kako počasi, težkó in zamudno
se rojeva njih pravi zven.

Tako se kakor iz davnih praelic
lušči v jutri nova poved
in jaz iz odtrganih listov marjetic
poskušam znova sestaviti cvet.

Večernico in Oko besede povezuje književnost; povezujejo ju besede, ki s pisateljicami in pisatelji vedno znova vzdoljujejo in zrastejo v pesmi in v prozo, z mladimi bralci pa besede oživijo v njihovi domišljiji in sestavljajo pomene o srčnosti, prijateljstvu, vrednotah, o temeljih našega obstoja.

Red. prof. dr. Dragica Haramija,
programska vodja Očesa besede

¹ Za dovoljenje o uporabi in predelavi Gatnikove naslovnice se zahvaljujemo Kamili Volčanšek, imetnici avtorskih pravic po pokojnem ilustratorju.

večernica

Večernica je osrednja slovenska literarna nagrada za najboljše otroško ali mladinsko literarno delo minulega leta. Podeljuje se na vsakoletnem srečanju slovenskih mladinskih pisateljev Oko besede. Nagrada se podeljuje od leta 1997, ustanovila sta jo Podjetje za promocijo kulture Franc-Franc (od 2016 **Argo, društvo za humanistična vprašanja**) in revija **Otrok in knjiga**, pokroviteljstvo pa je prevzelo Časopisno-založniško podjetje **Večer** (sedaj Večer mediji d. o. o.).

O nagradi odloča petčlanska žirija, v kateri imajo svojega predstavnika Argo, društvo za humanistična vprašanja: Norma Bale (predsednica); revija Otrok in knjiga: Jerneja Stoviček; Večer mediji d. o. o.: Tjaša Gajšek; Društvo slovenskih pisateljev: Lenart Zajc; Zveza bibliotekarskih društev Slovenije skupaj s Slovensko sekcijo IBBY: Mateja Seliškar Kenda.

Nagrajena in
nominirana dela
1997–2025

- 1997 – Tone Pavček za pesniško zbirko Majnice: fulaste pesmi
Nominirana dela: Desa Muck: Kremlin. Lela B. Njatin: Velikanovo srce.
Bina Štampe Žmavc: Ure kralja Mina. Dim Zupan: Leteči mački.
- 1998 – Desa Muck za roman Lažniva Suzi
Nominirana dela: Milan Dekleva: A so kremšnite nevarne? Milan Jesih: Štiri igre za otroke. Andrej Rozman Roza: Skrivnost špurkov. Janja Vidmar: Moj prijatelj Arnold.
- 1999 – Janja Vidmar za roman Princeska z napako
Nominirana dela: Vitan Mal: Ta grajski. Maja Novak: Vile za vsakdanjo rabo.
Bina Štampe Žmavc: Muc Mehkošapek. Janja Vidmar: Aknožer.
- 2000 – Polonca Kovač za pripoved Kaja in njena družina
Nominirana dela: Kajetan Kovič: Mačji sejem. Feri Lainšček: Žlopi. Maja Novak: Male živali iz velikih mest. Lilijana Praprotnik Zupančič: Resnične pravljice in pripovedke.
- 2001 – Feri Lainšček za zbirko pravljic Mislice
Nominirana dela: Milan Dekleva: Alica v računalniku. Matea Reba: Zmajček Bim in Bimbi. Marjan Tomšič: Katka in Bunkec. Danila Žorž: Poskus.
- 2002 – Matjaž Pikalo za zbirko kratke proze Luža
Nominirana dela: Andrej Makuc: Oči. Desa Muck: Anica in zajček.
Bina Štampe-Žmavc: Ukradene sanje. Marjan Tomšič: Martova velika junaštva.

- 2003 – Marjana Moškrič za roman Ledene magnolije
Nominirana dela: Jana Bauer: Izginjevalec čarovnic. Miroslav Košuta: Njune zgodbe. Vinko Möderndorfer: Muc Langus in čarovnička Gajka. Dim Zupan: Trnovska mafija: v tretje gre rado.
- 2004 – Slavko Pregl za roman Srebro iz modre špilje
Nominirana dela: Desa Muck: Anica in velike skrbi. Peter Svetina: Mrožek dobi očala. Bina Štampe-Žmavc: Pogašeni zmaj. Janja Vidmar: Prijatelj.
- 2005 – Igor Karlovšek za roman Gimnazijec
Nominirana dela: Franjo Frančič: Dražen in jaz. Borut Gombač: Velike oči male budilke. Neli Kodrič Filipčič: Na drugi strani. Desa Muck: Anica in velika skrivnost.
- 2006 – Dušan Dim za roman Distorzija
Nominirana dela: Barbara Gregorič Gorenc: Tri pike ... Slavko Pregl: Spričevalo. Janja Vidmar: Fantje iz gline. Danila Žorž: Izkop.
- 2007 – Irena Velikonja za roman Poletje na okenski polici in Majda Koren za fantastično pripoved Eva in kozel
Nominirana dela: Miklavž Komelj: Zverinice. Marko Kravos: Trst v žepu. Janja Vidmar: Uspavanka za mladega očka.
- 2008 – Ervin Fritz za pesniško zbirko Vrane
Nominirana dela: Andrej Predin: Na zeleno vejo. Andrej Rozman Roza: Kako je Oskar postal detektiv. Anja Štefan: Štiri črne mravljice. Dim Zupan: Hektor in mala šola.
- 2009 – Janja Vidmar za roman Pink
Nominirana dela: Mate Dolenc: Polnočna kukavica in druge zgodbe. Evald Flisar: Alica v nori deželi. Bina Štampe Žmavc: Vprašanja srca. Irena Velikonja: Leto v znamenju polža.
- 2010 – Bina Štampe Žmavc za zbirko pravljic Cesar in roža
Nominirana dela: Mate Dolenc: Kraljičin lipicanec in druge zgodbe. Grega Hribar: Hotel sem samo ... Svetlana Makarovič: Mi, kosovirji. Dim Zupan: Hektor in male ljubezni.
- 2011 – Mate Dolenc za zbirko kratke proze Maščevanje male ostrige
Nominirana dela: Feri Lainšček: Barvice. Peter Svetina: Skrivnost nilskih konjev. Bina Štampe Žmavc: Roža v srcu. Janja Vidmar: Kebarie.
- 2012 – Dim Zupan za pripoved Hektor in zrela hruška
Nominirana dela: Jana Bauer: Groznovilca v Hudi hosti. Cvetka Bevc: Desetka. Neli Kodrič Filipčič: Ali te lahko objamem močno? Slavko Pregl: Radovedne pravljice.
- 2013 – Peter Svetina za zbirko proze in poezije Ropotarna
Nominirana dela: Mate Dolenc: Mali princ z otoka. Nataša Konc Lorenzutti: Kakšno drevo zraste iz mačka. Andrej Rozman Roza: Čofli. Barbara Simoniti: Močvirniki.
- 2014 – Vinko Möderndorfer za roman Kot v filmu
Nominirana dela: Tadej Golob: Kam je izginila Brina? Neli Kodrič Filipčič: Solze so za luzerje. Anja Štefan: Gugalnica za vse. Janja Vidmar: Otroci sveta.

- 2015 – Vladimir P. Štefanec za roman *Sem punk čarovnica, debela lezbijka in ne maram vampov*
Nominirana dela: Peter Svetina: *Domače naloge*. Damijan Šinigoj: *Iskanje Eve*. Marija Švajncr: *Samotni bralec*. Dim Zupan: *Jaz, Franci Grdi*.
- 2016 – Peter Svetina za zbirko fantastičnih zgodb *Kako zorijo ježevci*
Nominirana dela: Nataša Konc Lorenzutti: *Kdo je danes glavni*. Vinko Möderndorfer: *Pesmi in pesmičice*. Andrej Rozman Roza: *Predpravljenice in popovedke*. Aleš Šteger: *Kurent*.
- 2017 – Peter Svetina za pesniško zbirko *Molitvice s stopnic*
Nominirana dela: Nataša Konc Lorenzutti: *Avtobus ob treh*. Miha Mazzini: *Zvezde vabijo*. Peter Svetina: *Sosed pod stropom*. Bina Štampe Žmavc: *Čarimatika*.
- 2018 – Anja Štefan za pesniško zbirko *Drobtine iz mišje doline*
Nominirana dela: Janja Bauer: *Groznovilca in huda zima*. Miroslav Košuta: *Ponikalnice*. Maša Ogrizek: *Gospa s klobukom*. Suzana Tratnik: *Tombola ali življenje*.
- 2019 – Andrej E. Skubic za pripoved *Babi nima več telefona*
Nominirana dela: Igor Karlovšek: *Preživetje*. Feri Lainšček: *Ne*. Vinko Möderndorfer: *Jaz sem Andrej*. Janja Vidmar: *Črna vrana*.
- 2020 – Andrej Rozman Roza za pesniško zbirko *Rimuzine in črkolazen*
Nominirana dela: Boštjan Gorenc – Pižama: *Si že kdaj pokusil luno?* Igor Karlovšek: *Pobeg*. Vinko Möderndorfer: *Babica za lahko noč*. Peter Svetina: *Timbuktu Timbuktu*.
- 2021 – Sebastijan Pregelj za zgodovinsko povest *Vrnitev (Zgodbe s konca kamene dobe 6)*
Nominirana dela: Borut Gombač: *Skrivnost leteče knjige*. Barbara Gregorič Gorenc: *Negotove pesmi*. Simona Semenič: *Skrivno društvo KRVZ*. Damijan Šinigoj: *Kjer veter spi*.
- 2022 – Maša Ogrizek za fantastično pripoved *Lisičja luna*
Nominirana dela: Irena Androjna: *Modri otok*. Jana Bauer: *Kako objeti ježa*. Nataša Konc Lorenzutti: *Tronci*. Vinko Möderndorfer: *Sončnica*.
- 2023 – Špela Frlic za fantastično pripoved *Bleščivka*
Nominirana dela: Igor Karlovšek: *Sotočje (Ognjeno pleme 5)*. Sebastijan Pregelj: *Coprnica pod gradom (Zgodbe vojvodine Kranjske 1)*. Luna J. Šribar: *Grizolda in maček*. Bina Štampe Žmavc: *Skrinjica sinjega maka*.
- 2024 – Marjana Moškrič za realistični roman *Sneg*
Nominirana dela: Ambrož Kvartič: *Rimana kaša*. Feri Lainšček: *Življenje nima naslova*. Lovro Matič / Tomaž Lavrič: *Mali črv Oto in druga golazen*. Sebastijan Pregelj: *Zmaj nad mestom (Zgodbe vojvodine Kranjske 2)*.
- 2025 – Andrej E. Skubic za realistični roman *Lahko bi umrl na tem kavču z mano*
Nominirana dela: Tina Arnuš Pupis: *Modrosti mačjega vojvode*. Maša Ogrizek: *Zgodbe izpod mize*. Roman Rozina: *Precej drugačen zmaj*. Peter Svetina: *Tehtanje domišljije*.

Nominirana dela za večernico 2026

Med izgubljenim spominom in
možnostjo novega začetka

Irena Androjna: Jona na križišču svetov.
Ljubljana: Mladinska knjiga, 2025.

Jona na križišču svetov Irene Androjna je večplastni mladinski fantastični roman, ki pustolovsko dogajanje poveže z izrazitim problemskim jedrom. V njenem središču je dvanajstletni Jona, otrok iz nasilnega in čustveno negotovega družinskega okolja. Njegov beg od doma sproži potovanje, ki se hkrati odvija skozi neznane svetove in njegove potlačene spomine. Fantastični prostor postane prizorišče junakovega soočanja s strahom, osamljenostjo in izgubo varnosti. Roman odlikuje koherentno zgrajen fantastični svet. Nenavadna bitja, predmeti, kraji in zakonitosti niso naključno nanizani, ampak praviloma sodelujejo pri razvoju zgodbe in oblikovanju njenega simbolnega pomena. Izmišljena poimenovanja so domiselna, pogosto igriva in dovolj izrazita, da si jih bralec zapomni. Avtorica tako pokaže občutek za jezikovno ustvarjalnost, ne da bi z besednimi novotvorbami pretirano zavirala pripoved.

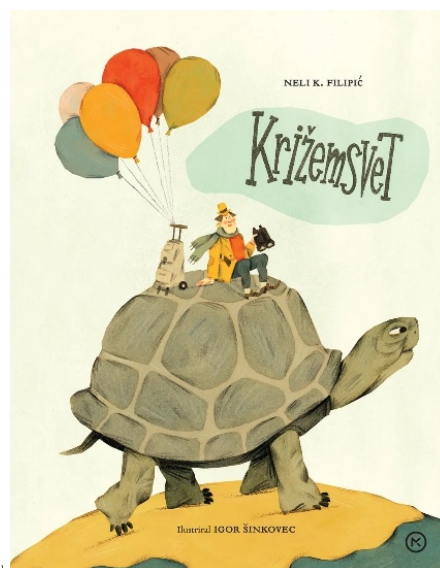
Andreja Borin: Pesnice za najmanjši žep. Ilustrirala Ana Zavadlav. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2025.

Pesniška slikanica Pesnice za najmanjši žep prinaša enaintrideset kratkih, zgoščenih pesmi, ki iz drobnih pojavov narave in vsakdanjega življenja ustvarjajo prostor čudenja, tišine in domišljije. Posamezna besedila učinkujejo kot lirični utrinki, v katerih skrbno izbrana podoba, občutje ali miselni obrat pridobijo posebno izrazno težo. Motivno jih povezujejo letni časi, živali, rastline, svetloba in občutek človekove povezanosti s širšim življenjskim redom. Melodičnost, ritmična izčiščenost in pomenska odprtost pesmi spodbujajo glasno branje, pomnjenje ter različne načine razumevanja. Ilustracije Ane Zavadlav skopa besedila razširjajo z dodatnimi pomenskimi poudarki in z njimi oblikujejo estetsko usklajeno pesniško-likovno celoto. Čeprav vse pesmi ne dosežejo enake izrazne moči, zbirka prepriča z natančnostjo pogleda, nežnim optimizmom in sposobnostjo, da iz majhnega utrinka ustvari širši prostor občutenja.

Neli Filipić: Križemsvet.

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2025.

Slikanica Križemsvet je hudomušna in poetična pripoved o babici, ki nenehno potuje, vendar brez stalnega doma in naslova nikjer ne pripada povsem. Njena nezmožnost prejemanja pošte razkriva, da dom ni le prostor bivanja, temveč tudi možnost vzajemnega odnosa, dosegljivosti in povezanosti z drugimi. Srečanje z otrokom in Veliko knjigo besed poudari ustvarjalno moč jezika ter vzpostavi nežno medgeneracijsko bližino. Babičina želja po hiši se uresniči nepričakovano: majhna hiška ne more sprejeti nje, lahko pa ona dom nosi s seboj. Pripoved tako vprašanja brezdomnosti, osamljenosti in nepripadanja obravnava s toplino, humorjem in brez neposrednega moraliziranja. Delo prepriča z večplastnim sporočilom, da dom ni nujno prostor s štirimi stenami, temveč kraj, kjer smo prepoznani, pričakovani in vključeni v odnose.

vir: <https://mladinska-knjiga.si/knjige/za-otroke/krizemsvet/>

Ko lisica piše pravila igre

Nataša Konc Lorenzutti: Priročnik za preličenje: pesnitve po motivih ljudskih pravljic iz Rezije in ene iz Benečije. Ilustriral Marjan Manček. Dob: Miš, 2025.

Zbirka dvanajstih basenskih pesnitev ustvarjalno preoblikuje motive ljudskih pravljic iz Rezije in Benečije ter jih s sodobnim jezikom, humorjem in družbenimi poudarki približuje današnjemu bralcu. V ospredju je odnos med prebrisano, koristoljubno lisico in lahkovernim volkom, pri čemer sta oba lika oblikovana dovolj večplastno, da presegata preprosto nasprotje med pametnim in neumnim. Antropomorfne živali postanejo zrcalo človeških slabosti, interesov in razmerij moči, sodobne aluzije pa pesnitve odpirajo tudi politični in družbeni satiri. Živahen ritem, spretne rime, frazemi in prehajanje med različnimi jezikovnimi registri ustvarjajo izrazito zvočnost, pripovedno energijo in humor. Ilustracije Marjana Mančka s poudarjeno mimiko in telesnimi držami živali dodatno razvijajo značaje ter komičnost posameznih položajev. Kljub mestoma veliki gostoti besednih iger zbirka prepriča kot slogovno izbrušena, večplastna in naslovniško odprta sodobna predelava ljudskega izročila.

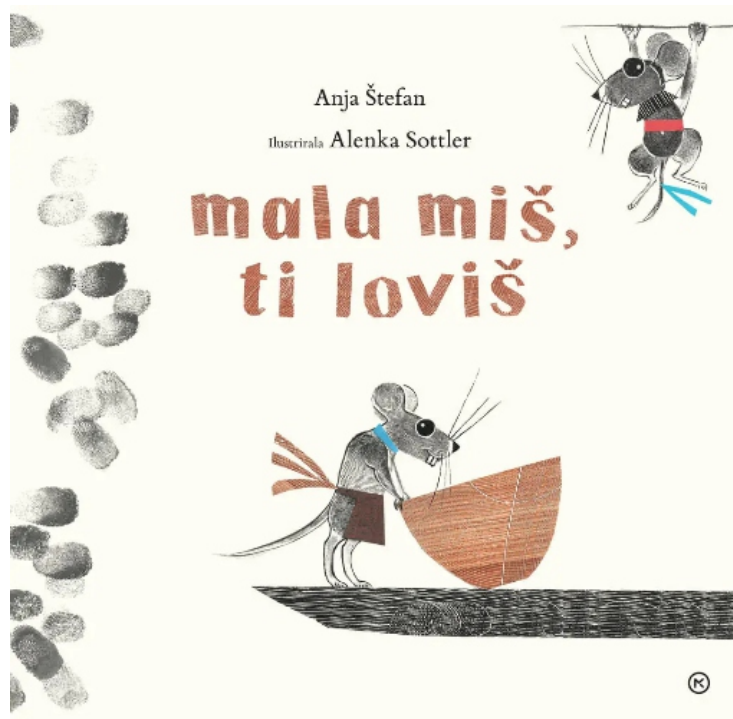
vir: <https://www.miszaizba.com/knjige/prirocnik-za-prelicenje-rda/>

Majhen svet z velikim srcem

Anja Štefan: Mala miš, ti loviš. Ilustrirala Alenka Sottler. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2025.

Prozna slikanica Mala miš, ti loviš združuje trinajst kratkih mišjih pravljic, ki skozi drobne dogodivščine izrisujejo živahno in značajsko raznoliko skupnost. Antropomorfne miške so pogumne, radovedne in solidarne, pa tudi nečimrne, zavistne, samosvoje ali nepremišljene, zato miške mesto učinkuje kot pomanjšana podoba človeškega sveta. Pripovedi z jasnimi zapleti, domiselnimi obrati in blagim humorjem odpirajo vprašanja doma, skupnosti, sprejemanja drugačnosti, odgovornosti in pripravljenosti pomagati. Avtorčin zvočno izbrušen, ritmičen in pripovedno zgoščen jezik kaže izrazit občutek za ustno pripovedovanje ter mladega bralca nagovarja brez poenostavljanja in pretirane poučnosti. Ilustracije Alenke Sottler, ustvarjene s prstnimi odtisi, oblikujejo samosvoj mišji svet ter poudarjajo, da je vsak posameznik hkrati del skupnosti in neponovljiva osebnost. Delo prepriča s toplino, jezikovno igrivostjo in občutljivim povezovanjem vsakdanjih prilog z večplastnimi etičnimi vprašanji.

vir: <https://mladinska-knjiga.si/knjige/za-otroke/mala-mis-ti-lovis/>

Kulturni program za letošnjo slavnostno 30. podelitev večernice

pripravljajo dijakinje in dijaki Gimnazije Franca Miklošiča Ljutomer.

Nastop dijakinj in dijakov na podelitvi nagrad je zasnovan kot umetniški kolaž, v katerem se prepletata interpretacija literarnih del dosedanjih prejemnikov nagrad in glasbena spremljava. Izbrani odlomki nagrajenih del se povezujejo v smiselno dramaturško celoto, ki občinstvu približa raznolikost ustvarjalnih poetik ter hkrati poudari skupne vrednote, kot so ustvarjalnost, moč besede in kulturna dediščina. Dijaki skozi interpretacijo ne predstavljajo posameznih avtorjev ločeno, temveč njihove misli in besedila povezujejo v enotno pripoved, v kateri se glasovi različnih generacij ustvarjalcev prelivajo drug v drugega. Celoten nastop predstavlja poklon dosedanjim nagrajenkam in nagrajencem ter njihovem ustvarjalnemu opusu, hkrati pa skozi interpretacijo dijakov potrjuje, da vrhunska umetniška dela ostajajo živa in nagovarjajo tudi nove generacije.

Vir: dijakinje Gimnazije Franca Miklošiča Ormož na Vizijah 2026, foto M. Maček

simpozij

Trideset let literarne nagrade večernica

Simpozij Trideset let v soorganizaciji pripravljata društvo za humanistična vprašanja Argo in Pedagoška fakulteta Univerze v Mariboru.

Na simpoziju, ki je posvečen večernici, predstavljamo znanstveno monografijo Trideset let literarne nagrade večernica, ki jo je izdala Univerzitetna založba Univerze v Mariboru, Pedagoška fakulteta v sodelovanju z Argom, društvom za humanistična vprašanja. E-monografija je dostopna na naslovu Univerzitetne založbe Maribor.

(<https://press.um.si/index.php/ump/sl>)

Znanstvena monografija odpira vprašanja o pomenu nagrade večernica, najpomembnejše vseslovenske nagrade na področju otroške in mladinske književnosti, ki se podeljuje na festivalu Oko besede v Murski Soboti. Upoštevana so vsa nominirana in nagrajena dela, ki so v tridesetih letih podeljevanja nagrade (1997–2026) z raznolikimi temami, književnimi vrstami in oblikami bralnih gradiv, prispevala h kanonizaciji, promociji in razvoju izvirnih literarnih del v slovenskem prostoru.

sodobnost

uredila Dragica Haramija

Urednica: Dragica Haramija
Recenzija: Igor Saksida, Blanka Bošnjak
Lektoriranje: Ines Voršič
Tehnični urednik: Jan Perša
Oblikovanje ovitka: Jan Perša
Grafika na ovitku: ilustracija Kostje Gatnika je predelana naslovnica pesniške zbirke Toneta Pavčka Majnice, fulaste pesmi (1996)
Založnik: Univerza v Mariboru, Univerzitetna založba
Izdajatelj: Univerza v Mariboru, Pedagoška fakulteta

Način dostopa (URL): <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/1148>

Monografija obsega 17 poglavij
in je razdeljena v tri razdelke:

I Otroška in mladinska književnost skozi prizmo nagrade večernica

Dragica Haramija: *Trideset let večernice: nagrajena in nominirana dela za večernico 1997–2026*

Milena Mileva Blažić: *Večkrat nagrajeni prejemniki večernice in njihova kanonizacija v slovenskem izobraževalnem sistemu: analiza skozi teorije kulturnega spomina*

Dragica Haramija in Janja Batič: *Nagrajene in nominirane slikanice iz korpusa nagrade večernica*

Norma Bale: *Od kolektivnega rituala do individualne stiske: reprezentacije vinske kulture v nominiranih in nagrajenih delih za večernico (1997–2026)*

Barbara Bednjički Rošar: *Literarni opus Petra Svetine v izboru za nagrado večernica*

Barbara Zorman: *»Da se tastari obnašajo kot otroci«: subverzija odraslocentričnosti v Skubičevem mladinskem romanu*

Ivana Zajc: *Glasovi sramu: ženski liki v izbranih delih Bine Štampe Žmavc in Špele Frlic*

Vladka Tucovič Sturman: *Raznolikost literarnega prostora v izbranih nominiranih ali z večernico nagrajenih književnih delih*

II Jezik v otroški in mladinski književnosti

Mira Krajnc Ivič: *Stilistično-pragmatična analiza mladinskega romana Sneg Marjane Moškrič*

Ines Voršič: *Besedotvorna ustvarjalnost v literarnem opusu večernice*

Tjaša Markežič: *Frazemi v literarnih delih Dese Muck*

Natalia Kaloh Vid in Mihaela Koletnik: *Angleški prevod pesniške zbirke Drobtine iz mišje doline Anje Štefan:*

postopki podomačitve in tujitve v prevodu Nade Grošelj

III Otroška in mladinska književnost na drugih področjih in v drugih medijih

Barbara Sraka Petek: *Vrednote v slikanici Anje Štefan in Zvonka Čoha Štiri črne mravljice*

Ana Tina Jurgec: *Prenos slikanice Mrožek dobi očala v plesno dramatizacijo*

Alja Krevel in Olga Denac: *Med poezijo in glasbo: analiza uglasbitev pesmi iz pesniške zbirke Drobtine iz mišje doline*

Ajda Tušar in Maruša Laure: *Vloga punk glasbe pri oblikovanju mladostniške identitete v romanu Distorzija Dušana Dima*

Nika Vizjak Puškar in Nana Forte: *Od literarnega dela do mladinske opere: Lisičja luna Maše Ogrizek kot primer medmedialne priredbe*

Nominirana ali nagrajena dela za večernico so predstavljena v sedemnajstih poglavjih, in sicer glede na književne vrste; glede na književni prostor, književni čas, pripovedovalca ali zgradbo, teme in motive; glede na multimodalnost kot posebno obliko knjig in v povezavi z drugimi mediji (glasba, ples) in drugimi področji dejavnosti (etika); glede na jezik v otroški in mladinski književnosti (tudi prevod) ter glede na didaktične spodbude in vključenost nominiranih in nagrajenih del za večernico v učne načrte.

Ključne besede:

literarna nagrada večernica, Oko besede, nagrajena ali nominirana literarna dela, otroška književnost, mladinska književnost

Mala antologija nastopajočih avtorjev ob 30-letnici večernice

Literarno mesto
Pokrajinska in
študijska knjižnica
Murska Sobota

V Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota se bodo predstavili štirje avtorji, ki so prejeli večernico večkrat, in sicer Peter Svetina, Janja Vidmar, Marjana Moškrič in Andrej E. Skubic.

Peter Svetina

je prejemnik treh večernic, leta 2013 je prejel nagrado za zbirko zgodb, pravljic in pesmi *Ropotarna* (2012), leta 2016 za zbirko kratkih fantastičnih zgodb *Kako zorijo ježevci* (2015) in leta 2017 za pesniško zbirko *Molitvice s stopnic* (2016).

ROPOTARNA. Ilustriral Damijan Stepančič Dob: Miš založba, 2012, str. 36.
Maestro Frizzante

Maestro Paolo Frizzante
je vozil avto bolj andante
in tu pa tam ob kakšno lopo
obtolkel luč je, ma non troppo.
Če je prevažal rože z vazo,
si je privoščil krajšo pavzo.
Le če sušit je moral hlače,
takrat potegnil je vivace.

KAKO ZORIJO JEŽEVCI. Ilustriral Damijan Stepančič Dob: Miš založba, 2015, str. 40.
Kaj že?

»Kaj sem te že hotel vprašat?« reče prvi lenivec.
»A si hotel?« reče drugi lenivec.
»Aja,« reče prvi, »že vem. Kako ti je že ime?«
Drugi lenivec premišljuje.
»Kako že?« reče. »Mar ... Mil ... na koncu jezika imam.« Pa reče prvemu: »A ti zase veš?«
»Kaj?« vpraša prvi.
Mimo se pripelje na kolesu Helge.
»Živjo Henrik, živjo Emil!« zakliče. In je že mimo.
»Kdo je kdo?« vpraša za njim prvi, ki ne ve, ali je Henrik ali Emil.

»Hej, ti!« zakliče za njim drugi, ki tudi ne ve, ali je Henrik ali Emil, »kaj si že ...«
 »Mogoče se bo pa po isti poti vračal,« reče prvi, »pa ga bova potem vprašala.«
 Drugi se popraska po trebuhu pa reče: »Kaj že ga bova vprašala?«
 »Koga?« se začudi prvi.

MOLITVICE S STOPNIC. Ilustrirala Ana Zavadlav.

Ljubljana: Mladinska knjiga, 2016, str. 8.

Molitvica za očala

Dedi slabo vidi.
 Tako počasi hodi
 po stopnicah
 in doma se mu vse skriva.
 Bog, če ne boš zanj našel
 kakšnih očal vsak čas,
 potem mu povej,
 da bova zanj gledali
 na eno oko babi,
 na drugo pa jaz.

Janja Vidmar

je prejemnica dveh večernic, leta 1999 za socialno-psihološki roman *Princeska z napako* (1998) in leta 2009 za socialno-psihološki roman *Pink* (2008), ki vsebuje dve plasti pripovedi – zgodovinsko ozadje o življenju v Jugoslaviji in intimno zgodbo Jance Vidnar.

PRINCESKA Z NAPAKO. Ljubljana: DZS, 1998, str. 18.

Iz dneva v dan so jedli krompir in zelje, veliko slabše kot prej v begunskem centru, mesa in sadja ni okusila že več kot štirinajst dni in spodnjega perila si ni več prala vsak večer sproti, ker se je ponoči po kotih delala megla zaradi vlage in so dolge ledene sveče kakor noži visele tudi na notranji strani edinega okna, zadelanega z dvema deskama. Po stari, nekoč ugledni hiši so se sprehajale podgane. Zeblo jih je in včasih so se želele pogreti pri kom od kletnih stanovalcev. Konec konec so jim vsiljivci zasedli njihov življenjski prostor. Drugo noč njihovega skrivnega bivanja v prazni kleti se je velika kosmata grdoba pregrizla do njene mlajše sestrice na jogiju in ji na obrazu pustila veliko krvavo rdečo jagodo. Pacienti v zdravstvenem domu se niso pozabili razburiti, ko so izvedeli, da imajo cigani vse zastonj, še injekcije proti tetanusu. Tako zelo fino so se imeli v tej hladni deželici na sončni strani Alp. In kje zavruga je sonce?

PINK. Radovljica: Didakta, 2008, str. 66.

»Kaj za prijavit?« je bila atomska bomba, ki je z udarnim valom iz avta posesala zrak in za sabo pustila samo rentgen prežarčenih okostij.
 »Ne,« je Nadin ata predal tri potne liste v roke, ki so vdrle skozi okno.
 »Samo obični ajnkauf, kila kafeja pa prašek.«
 »Jaz še praška nimam, mama me bo namlatla,« je pomagala Janca na sovoznikovem sedežu.
 Tovariš carinik je s pogledom mrzlo zavrtal vanjo. Kot da bi jo gledal tovariš Tito s slike. Njen mehur je od strahu spustil solzico.
 »Kje si pa napravila dinarje, mlada tovarišica?«
 »Ih,« je čivknila Janca.

Nadin ata je na željo tovariša carinika odprl prtljažnik in se vdal v usodo. Toda tovariš carinik je glavo najprej potisnil skozi odprto okno in si sumničavo ogledoval okoreli tihotapki. Za glavo previsoka sošolka Nada na zadnjem sedežu se je nedolžno smehljala in na stropu odlagala prhljaj. Janca na prednjem sedežu pa je nerazložljivo zvonila z nogami.

Večernica 2003
Marjana Moškrič:
Ledene magnolije

Večernica 2024
Marjana Moškrič: SNEG

Fotoarhiv časnika
VEČERNICA 30 let VEČER

Marjana Moškrič

je prejemnica dveh večernic, leta 2003 za socialno-psihološki roman *Ledene magnolije* (2002) in leta 2024 za socialno-psihološki roman *Sneg* (2023).

LEDENE MAGNOLIJE. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2002, str. 28.

»Vesel sem, da si to ti!« me je še ujel njegov glas, ko je obstal tam zadaj v temi in ni mogel videti, vsaj upam, da sem se ustavila, se ozrla nazaj in videla, kako se vse nad njim in okoli njega blešči. Magnolije iz zvezde. V meni pa je odmevalo ... Vesel sem, da si to ti! Da si ti!!! TIIIIIII! Kaj je mislil s tem? Zakaj je to rekel? Zakaj?

Sem zamahnila z roko. Sem si rekla. Pa kaj! Pred njegovo hišo rastejo magnolije. Tam so trave in regrat in zvezde so. Vse sije. Se blešči. Podnevi zlato. Ponoči srebro. Pred mojim vhodom pa štrli posušeno, polomljeno, posceno grmovje, polno pasjih iztrebkov in smeti. Zaježi, Lucija, sem si rekla, in mislim, da sem takrat prvič zaklela. V sebi. Ja, začela sem preklinjati. Polna kletev sem bila. Jaz, taka kot sem. Saj taka sem. Igra, sprenevedanje in vse to. V resnici sem pokvarjena, umazana, on pa je tako čist in svetel. In potem sem polna gnoja in svinjarije bežala v noč.

Domov. Domov?

SNEG. Ljubljana: Sodobnost, 2023, str. 10.

Ob koncu poletja se je v mestu nekaj spremenilo. Nekakšen dih je šel skozenj. Klik! Kot da bi nekaj nevidnega stopilo vanj. Nekateri so to čutili, vendar tega niso znali opisati. Kot da bi bila samo slutnja. Čuden občutek, da nekaj je, da preži, da vse vidi ... Tak občutek se je prijel nekaterih. In potem je, kar tako čez noč, sledil hlad, kakršnega nihče ne pomni za tisti čas. Tega so vsi dobro čutili in videli tudi. Na mesto je legla mastna, debela slana, ki se ni več umaknila. Vse je zamrznilo. Prekinjen je bil ples jesenskega listja, ki se je komaj začel. Drevesa so otrpnila v slani in ledu, malo kasneje pa je začelo še snežiti in od takrat naprej na mesto ni posvetil noben sončni žarek več. Nekakšen polmrak in temačnost sta se zasidrala nad njim.

Večernica 2025
Andrej E. Skubic:
Lahko bi umrl
na tem kavču z mano

Fotoarhiv časnika
VEČERNICA 30 let VEČER

Andrej E. Skubic

je prejemnik dveh večernic, leta 2019 za realistično povest *Babi nima več telefona* (2018) in leta 2025 za socialno-psihološki roman *Lahko bi umrl na tem kavču z mano* (2024).

BABI NIMA VEČ TELEFONA (Trio Golaznikus 2). Ilustrirala Tanja Komadina. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018, str. 43–44.

BABI NIMA VEČ TELEFONA

Ko je končal tipkanje, je obema pokazal, kaj je napisal. Bilo je brezhibno napisano: 'Telefonska številka predsednika Slovenije', z velikimi začetnicami in vsem. Potem je svečano pritisnil na gumb. Čez sekundo se je prikazal rezultat. Prvi zadetek je bil: 'VDAHNITE VOZILU ŽIVLJENJE. Akumulatorji Top Start po ugodni ceni za izvrsten zagon!' Vsi so debelo strmeli v zaslon.

»Okej, vdam se,« je rekel Tomaž. »Predsednika Slovenije se ne da poklicati. Ampak vsakega drugega pa lahko.«

»A veš, kaj je bilo v enem filmu?« je vzkliknila Lija. »Da ima nekdo tajno številko. Ti pokličeš recimo en avtoservis in poveš skrivno geslo, pa ti dajo na telefon poglavarja, recimo od Angelov usode. Mogoče ima pa tudi predsednik tak sistem.«

»Pa saj si ga videla!« je prhnil Tomaž. »A ti je zgledal, kot da ima tajno številko?«
 »Halooo?« je rekla Lija. »Kako pa po tvoje zgleda tak, ki ima tajno številko?«
 »Ne vem, s superjunaško obleko od Angelov usode? Ne pa z obleko pa kravato!«
 »A misliš, da se da poklicati kakšnega superjunaka?« je zamišljeno Liam. Lija in Tomaž sta se spogledala.
 »Daj, si zmešan,« je rekel Tomaž. »Superjunaki niso resnični.«
 »Prej si pa rekel vsakega. Batman tudi spada pod vsak.«
 »Vsakega, ki živi v resničnosti!«
 »Ja. Predsednik, na primer,« je izzivalno rekel Liam.

LAHKO BI UMRL NA TEM KAVČU Z MANO. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2024 (Zbirka Odisej), str. 7–8.

»Itak pa naj crkne ta idiot, ki si je izmislil maraton,« je zamomljal Jaka. Bili so že nazaj v razredu, ampak njegov obraz je imel še zmeraj odtenke izpljunjenega grižljaja rdeče pese s smetano, ki si ga pomotoma nesel v usta, ker si med kosilom preveč zijal v telefon. To naredi človeku tek na tri tisoč metrov.
 »A tisti Grk?« je rekel Tomaž. »Saj tisti je krepnil.«
 Svetlič, ki je prišel na šolo po zimskih počitnicah namesto Doroševa, je menda globoko verjel v zdravilne in spiritualne vrednosti teka. Govoril je, da je sramota, da jih Dorošev jeseni ni za športni dan odvedel na mestni maraton. To je za take mlade najboljši kardio; zato jih je gonil kot sto vragov. In povedal jim je štorijo o izvoru maratona, med nekimi starogrškimi bitkami z nekimi Perzijci ali Arabci, kako je neki norec po bitki tekel dvainštirideset kilometrov daleč sporočit novico o zmagi in potem padel dol.
 »Pusti tistega Grka!« je ugovarjala Lija. »Tisti je v redu. Bil je vesel in je hotel, da bi bili še prijatelji veseli, pa je tekel kot nor. Samo je crknil pa pokazal: ne tega delat, ljudje, to ni humano. Pol si je pa drug kreten izmislil: ne, mi bomo tudi tekli dvainštirideset kilometrov pa ne bomo krepnili! Samo da bi se iz tistega Grka norca delali. Kakšen kreten moraš bit za to!«
 »Saj jaz sem mislil, da bom krepnil,« je pripomnil Jaka.

Literarno mesto
 MIKK
 Murska Sobota

Na večerni prireditvi, vodi jo Vesna Radovanovič, se predstavljajo avtorice in avtorji, udeleženci srečanja Oko besede: Tina Arnuš Pupis, Cvetka Bevc, Mateja Gomboc, Nuša Jurjevič, Aksinja Kermauner, Jana Kolarič, Nataša Konc Lorenzutti, Majda Koren, Ivan Mitrevski, Marjana Moškrič, Andraž Polič, Andrej Skubic, Klarisa Jovanovič, Robert Titan Felix.

Vir: arhiv Argo

Tina Arnuš Pupis,

1. vzgojno-izobraževalno obdobje

ZA DEVETIMI DREVESI. Ilustrirala Tanja Komadina. Dob: Miš, 2017. 39–40.

Jabolko spora

Tako sta se veverička in jež odpravila k medvedu. Med potjo seveda ni šlo brez prepira in jabolko sta si izmikala iz šapic, da ga je imel pri sebi zdaj eden, zdaj drugi. Potrkala sta pri medvedu, vstopila v brlog in mu natančno opisala vsak svojo zgodbo, nato sta jabolko položila predenj in mu pomignila, naj presodi, kaj je najbolj prav.

Medved si je ogledal sočni sadež, pogoltnil slino in spregovoril:

»Nedvomno, zadevo je treba rešiti pošteno. In edini način je, da se jabolko razdeli na tri enake dele.«

Jež in veverica sta se spogledala.

»Kako to misliš – tri dele? Saj sva vendar samo dva!« je vzkliknil jež.

»Poslušajta, k meni sta prišla po nasvet pa menda ne pričakujeta, da bom svoje nasvete delil zastonj! Seveda si tudi jaz zaslužim svoj delež!« je zabrundal medved.

»Veš kaj, ogoljufal naju pa že ne boš!« mu je zabrusila veverica in pograbila jabolko. »Grev pa k sovi. Če kdo, bo ona zagotovo vedela, kaj je prav!«

Jež je kljubovalno pokimal medvedu in odvihrala sta iz brloga. Medtem ko se je medved tolažil z lončkom medu, še dobro, da ga je imel, sta prepirljivca nadaljevala prerekanje.

Vir: arhiv DSP

Aksinja Kermauner,

2. vzgojno-izobraževalno obdobje

SKRIVNOST STARODAVNEGA ANKA. Radovljica: Didakta, 2000.

Posrkali so vsak svojo pijačo, nato pa je Aljaž pomolil stricu svitek. »Poglej, tole smo našli pod grmom. Nič ne razumemo!« Stric se je poglobil v čudne črke. Mihal je z obrvmi in mrščil čelo. Prijatelji so ga brez diha opazovali. Samo on lahko reši uganke!

V nastalo tišino je ura v bližnjem zvoniku odbila pet. Končno se je Vojc odhrkal. »Ja?« so v en glas planili prijatelji. »Hjah, čudno, čudno. Nekaj črk sem prepoznal, druge pa so mi neznane.« »Prepoznal si jih? Kaj pomenijo? Je kaj o našem Žaku?« je kriknila Kaja. »Ne vem zagotovo. Vsekakor pa so to različne starodavne pisave. Prepoznal sem a - grško alfo, potem so tu še zagotovo egipčanski hieroglifi... trenutek, grem pogledat v knjige.« Stric se je namenil h knjižni polici, ko je Aljaž vzkliknil: »Joj, saj res! Najprej pa smo našli tole!« Privlekel je križ iz žepa in ga pomolil stricu, ki je zaradi Aljaževega krika obstal kot prikovan. Kaja in Nejc sta ob pogledu na čudoviti predmet vznemirjeno vstala, stric pa je zajel sapo. Oči so se mu razširile. »Porkaflek, kje ste pa dobili ta ank??!« »An... kaj?« so zavpili otroci. »Ti poznaš ta predmet!« »Seveda. To je star egipčanski križ. Pomeni večno življenje. Imenuje se ank. Nekateri pravijo, da izhaja še iz Atlantide.«

Stric je dvignil ank v višino ramen in se od blizu zagledal vanj: »Pa saj je iz zlata! In to so rubini in smaragdi!« Aljaž, Nejc in Kaja so se prevzeto približali. Vsi trije so stegnili roke in se nezavedno dotaknili čudovitega predmeta.

Vir: arhiv Argo

Nataša Konc Lorenzutti,

3. vzgojno-izobraževalno obdobje

JUTRI BOM SITEN KOT PES. Ilustriral Igor Šinkovec. Ljubljana, KUD Sodobnost International, 2023.

Voziček se je ustavil. Mamica je sedla na klopco, odgrnila odejo in me dvignila v naročje. »Prispela sva,« je rekla. Postavila me je na travo. »Lahko hodiš.«

Prosim? Le kaj jo je pičilo? Na tla me je spuščala samo zjutraj in zvečer pred blokom. Tudi pri Cilki na vrtu sem večinoma ležal na pregrinjalu, medtem ko si je ona strigla nohte, listala časopis, pletla, trebila solato, sadila čebulice, telefonirala in brala knjige o junakih, ki so se jim zgodile neverjetne stvari.

»Gibaj se,« mi je zdaj prigovarjala mamica in me božala po glavi. »Kar daj. Pazila bom nate. Nič hudega se ti ne bo zgodilo.«

Naredil sem dva koraka. Ozrl sem se naokrog, da bi videl, ali mi kje grozi kakšen prijatelj. Nikjer nobenega. *Opla! Pomota.* Z druge strani parka se je prikazal kosmat moški, ki je imel ob sebi prijatelja, podobnega meni. Ampak mali je hodil sam, ni se pripeljal v vozičku. Zelo sem se ustrašil, stisnil sem se k mamici. Ko pa sem zaznal, da kosmati človek diši po golažu, sem se pomiril. *Kdor ima vonj po golažu, ne more biti nevaren.* Ta, ki je hodil ob njem, je naenkrat stekel k meni, v hipu sva se srečala iz oči v oči. Dišal je po jetrcih in pire krompirju, kar ima Cilka na jedilniku ob četrtnih. Tako močno je dišal, da me je vrglo na zadnjico.

»O, a si padel!« je vzkliknila moja mamica, skočila k meni in me dvignila nazaj na noge. Mali, ki je prišel s kosmatim in velikim, me je še naprej gledal in jaz sem gledal njega.

Srečno novo leto, je rekel.

A ni bilo novo leto pozimi? sem ga vprašal.

Ja, je bilo, ampak meni se zdi, da je tukaj zate vse novo.

Saj je res.

No, vidiš. A naj te naučim, kako se teče?

Ne vem, če smem.

Tek je pravica, je rekel.

Prosim?

Pravica. Nisi vedel?

Ne.

Vir: arhiv Argo

Mateja Gomboc,

podružnična šola Cven

STRIC PES. Ilustrirala Manca Krošelj. Trst: Založništvo tržaškega tiska, 2025, str. 8–9.

Iz 2. poglavja Dež in jež

Dokler ne prideta do gozda. Zdaj Lan odpne povodec in Mak zdirja po stezi naprej.

Oddirja daleč naprej, se vrne, šavsne nekaj kapljic dežja, skoči naravnost na sredo luže, da poškropi še Lana, in spet oddirja.

»Trapast pes,« zamrmra Lan, a čisto potihlo, da ga Mak ne sliši, sicer bi bil užaljen in bi najbrž imela tihi teden. V resnici Lan o Maku ne misli, da je trapast. Samo tole z dežjem ... Dajmo no, zresnimo se!

»Novega prijatelja imam! Pridi, ti ga pokažem!« Mak pridirja izza drevesa, pocuka Lana za pelerino, da gre za njim.

Sredi listja, sredi kostanjevih bodic kraljuje jež.

»Ooo, prekrasno!«

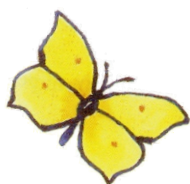
»Se ti zdi, da zna jež govoriti?« ga Mak začudeno pogleda.

»Sem mislil ... Saj si rekel, da je to tvoj novi prijatelj!« je Lan zdaj zmeden.

»Med prijatelji ni treba besed!«

»Ampak midva se pogovarjava ...«

»Midva sva druge sorte prijatelja. Taka, ki si morava marsikaj povedati,« reče Mak, s smrkcom poboža novega prijatelja in hitro skoči stran. Jež je pač tak prijatelj, ki se ga ni fino dotikati. In s katerim se ni treba pogovarjati.

OKROGLA MIZAGLA

Bralne navade, bralna kultura med mladimi

Bralna pismenost se razvija v celotnem človekovem življenju, še posebej intenzivno pa v času izobraževanja. Med ključnimi dejavniki za razvijanje bralnih kompetenc in bralne kulture pri otrocih ter mladih je odrasli, ki spremlja njihov razvoj in je bralni zgled. V prvi vrsti so to starši in skrbniki, da pa s(m)o tudi strokovni delavci v izobraževalni in knjižnični dejavnosti izredno pomembni spodbujevalci bralnih navad otrok, učencev, dijakov, študentov in drugih odraslih v izobraževalnem procesu. Pomemben dejavnik pri spodbujanju branja mladih so tudi pisateljice in pisatelji, zlasti z obiski po šolah, kjer predstavljajo svoja dela.

Red. prof. dr. Sonja Pečjak je zaslužna profesorica Univerze v Ljubljani. Več kot trideset let se ukvarja z bralno pismenostjo. Bila je članica odbora za pripravo *Nacionalne strategije za razvoj bralne pismenosti 2019–2030*, ob številnih raziskavah pa sta posebej pomembni znanstveni monografiji *Psihološki vidiki bralne pismenosti: od teorije k praksi* (2010, 2012) in *Bralne učne strategije* (2012, 2015), slednjo je napisala v soavtorstvu z Ano Gradišar.

Red. prof. dr. Dragica Haramija je vodila več projektov s področja bralne pismenosti; v zadnjih desetih letih je uredila pet znanstvenih monografij s tega področja, in sicer za razvoj družinske pismenosti, branja učencev in dijakov, razvijanje gradnikov bralne pismenosti in odraslih kot bralnih vzorov.

Dr. Pečjak in dr. Haramija bosta predstavili rezultate projekta *Bralni vzori: bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah in fakultetah ter splošnih knjižnicah* (2023–2025); posvetili se bosta rezultatom, ki se navezujejo na izobraževalni prostor. V projektu je raziskovalna skupina proučevala in vrednotila pomen in vlogo, razumevanje, razširjenost in razvitost ter prisotnost bralnih navad strokovnih delavcev v izobraževanju.

Bralni vzori: bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah ter knjižnicah,

šifra V5-2361, projekt so financirali ARIS, MK in MVI iz javnih sredstev Republike Slovenije.

Kot izhaja iz opredelitve bralne pismenosti, je to stalno razvijajoča se zmožnost posameznika za razumevanje, kritično vrednotenje in uporabo pisnih informacij in je ključna za razvijanje posameznikovih sposobnosti ter njegovo uspešno sodelovanje v družbi (*Nacionalna strategija za razvoj bralne pismenosti za obdobje 2019–2030*). Vključuje dva vidika: 1) spoznavni – to so razvite bralne veščine in razumevanje prebranega in 2) afektivni – pojmovanje branja kot vrednote in motiviranost za branje oz. bralno kulturo.

Bralna pismenost se razvija v celotnem človekovem življenju, še posebej intenzivno pa v času izobraževanja. Med ključnimi dejavniki za razvijanje bralnih kompetenc in bralne kulture pri otrocih ter mladih je odrasli, ki spremlja njihov razvoj in je bralni zgled. V prvi vrsti so to starši in skrbniki, a s(m)o tudi strokovni delavci v izobraževalni in knjižnični dejavnosti izredno pomembni spodbujevalci bralnih navad otrok, učencev, dijakov, študentov in drugih odraslih v izobraževalnem procesu. V projektu Bralni vzori: bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah in fakultetah ter splošnih knjižnicah smo se posvetili proučevanju in vrednotenju pomena ter vloge, razumevanja, razširjenosti in razvitosti ter prisotnosti bralnih navad strokovnih delavcev v izobraževanju in knjižnicah. Projekt je trajal 24 mesecev (od oktobra 2023 do septembra 2025), v njem pa sodeluje 17 raziskovalcev s Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru in Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.

Dragica Haramija, Sabina Fras Popović, Sonja Pečjak, Milena Ivanuš Grmek, Petra Javrh, Polona Jančič Hegediš, Tjaša Jug, Miha Kovač, Marta Licardo, Monika Mithans, Mojca Puncer, Polonca Šek, Katarina Švab, Janja Usenik, Polona Vilar, Ines Voršič in Sabina Ograjšek, 2025: **Bralni vzori: bralne navade strokovnih delavcev v vrtcih, šolah ter knjižnicah**. Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

Dostopno na: <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/968>

V znanstveni monografiji **Bralni vzori 2** je objavljenih osem poglavij, ki so razdeljena v tri večje homogene celote. V prvem razdelku so predstavljene bralne navade, načini izbora bralnih gradiv za branje pedagoških in knjižničnih delavcev ter bralna kultura odraslih, ki vpliva na motivacijo za branje otrok in mladostnikov. V drugem razdelku sta predstavljeni analizi pedagoških študijskih programov (za predšolsko stopnjo, za razredni pouk in za predmetni pouk) in kolikšen delež gradnikov bralne pismenosti vsebujejo različni predmeti za spodbujanje bralne pismenosti na vseh področjih učenja in poučevanja. V tretjem razdelku sta podana primera dveh fokusnih skupin, ki sta bili izvedeni z učitelji različnih predmetov v osnovni in srednji šoli.

BRALNE NAVADE, KAKOVOST BRALNIH GRADIV, BRALNA KULTURA

Sonja Pečjak: Nekateri napovedniki bralnih navad pri vzgojiteljih in osnovnošolskih učiteljih

Sabina Ograjšek in Dragica Haramija: Osnovnošolski in srednješolski učitelji kot bralni zgled: analiza bralnih navad

Petra Javrh: Branje odraslih – prestiž ali vrednota: o bralnih spodbudah na področju izobraževanja odraslih

Katarina Švab, Polona Vilar in Tjaša Jug: Bralna kultura strokovnih in vodstvenih delavcev slovenskih knjižnic

ANALIZE PEDAGOŠKIH ŠTUDIJSKIH PROGRAMOV

Polonca Šek in Milena Ivanuš Grmek: Zastopanost elementov bralne pismenosti v učnih načrtih študijskih programov 1. in 2. stopnje Razredni pouk in Predšolska vzgoja

Polona Jančič Hegediš in Marta Licardo: Analiza študijskih programov za bodoče predmetne učitelje z vidika zastopanosti elementov bralne pismenosti

FOKUSNI SKUPINI OSNOVNOŠOLSKIH IN SREDNJEŠOLSKIH UČITELJEV

Monika Mithans in Ines Voršič: Osnovnošolski učitelji kot bralni vzor: analiza fokusne skupine

Janja Usenik in Mojca Puncer: Pogledi srednješolskih učiteljev na bralno pismenost: spoznanja in izzivi

Dragica Haramija (ur.), 2025: **Bralni vzori 2**.
Univerzitetna založba Univerze v Mariboru.

Dostopno na: <https://press.um.si/index.php/ump/catalog/book/1038>

Za pedagoške delavce bi bili nujni trije nivoji sprememb:

- Spremembe na nivoju države: novi učni načrti za OŠ in SŠ, ki bodo začeli veljati 1. 9. 2026, in *Kurikulum za vrtce* (2025); za šolske knjižnice bi bilo treba določiti namenska sredstva za nakup knjižničnega gradiva; upoštevanje Strateškega načrta za bralno pismenost ter ugotovitev, zapisanih v *Poročilu Nacionalnega sveta za bralno pismenost o uresničevanju Nacionalne strategije za razvoj bralne pismenosti za 2024* (2025, dostopno na porocilo_ns2024_p.docx)).
- Spremembe na nivoju posamezne izobraževalne institucije in knjižnice: določiti bi veljalo posameznike, ki bi bili v instituciji bralni motivatorji (bralni pomočniki), kakor priporoča Nacionalni svet za bralno pismenost.
- Spremembe na nivoju posameznega vzgojitelja, učitelja, knjižničarja: zavedanje o pomenu bralne pismenosti za celostni razvoj otrok, učencev, dijakov in študentov; zavedanje o pedagoških in knjižničnih delavcih kot bralnih zgledih; zavedanje o tem, da branje ni samo sebi namen, temveč omogoča vsem državljanom funkcioniranje v družbi.

Branje v času generacije alfa – izziv in priložnost

Mateja Gomboc

Generacija alfa (2010–2015) odrasča v svetu hitrih informacij, kratkih videoposnetkov in nenehne digitalne povezanosti. Te vsebine zahtevajo le nekaj sekund zbranosti, zato je poglobljeno branje zanje težje. Lepoto besede je nadomestila lepota fotografije. Knjiga tekmuje z zasloni, posledično se zmanjšujeta vztrajnost pri branju daljših besedil in sposobnost poglobljenega razumevanja, kritičnega mišljenja in domišljije.

Toda rešitev ni v nasprotovanju tehnologiji, temveč v ustvarjanju okolja, v katerem bo branje ponovno dobilo vrednost in pomen. Najmočnejši dejavnik ostaja zgled odraslih – staršev, učiteljev in drugih pomembnih oseb. Če otroci vidijo odrasle, ki berejo, se o prebranem pogovarjajo in v knjigah uživajo, bodo tudi sami lažje razvili pozitiven odnos do branja. Pomembno vlogo ima tudi skupno branje, ki krepi medsebojne odnose in branje predstavi kot prijetno skupno izkušnjo.

Veliko lahko stori tudi šola. Prepoved uporabe telefonov med poukom in odmori odpira prostor za pogovor, igro in knjigo. Šolska knjižnica naj postane srce šole – prostor srečevanja, raziskovanja in bralnih doživetij. K temu lahko prispevajo bralne čajanke pred poukom, bralni odmori, literarni klubi ter srečanja s pesniki in pisatelji, ki mladim približajo nastajanje knjig in jih navdušijo za branje.

Posebno pozornost pa si zasluži samostojno branje – učenec si delo sam izbere in prebrano predstavi sošolcem. Ko učenec ve, da je njegovo branje opaženo, da lahko o njem razmišlja, razpravlja in zanj prejme priznanje, dobi dodatno spodbudo za vztrajnost. V predstavitvi se učenec drži tudi vprašanja: Zakaj vam to delo (ne) priporočam?

Poročilo o delu Sekcije za otroško in mladinsko književnost pri DSP za leto 2025 in 2026

Nataša Konc Lorenzutti, nekdanja predsednica SOMK pri DSP

Sekcija za otroško in mladinsko književnost je tudi v preteklem letu zavzeto opozarjala slovenski kulturni prostor na pomen kakovostnega mladinskega leposlovja.

Sodelovala je s Slovensko sekcijo IBBY, Bralno značko, knjižnicami in izobraževalnimi ustanovami.

Na 41. Slovenskem knjižnem sejmu smo predstavili antologijo izbranih mladinskih avtorjev, ki jo je uredila dr. Dragica Haramija.

Ponovno smo pripravili izobraževanje za učitelje, ki smo ga izpeljali novembra lani, tokrat pod naslovom Poučevanje književnosti s književnostjo. Predavanja, delavnice in pogovore smo izvedli dr. Dragica Haramija, ki je program koordinirala, ter avtorji Mateja Gomboc, Nataša Konc Lorenzutti in Sebastijan Pregelj.

Zopet smo izpeljali razpis za projekt Povabimo besedo, ki teče do konca koledarskega leta.

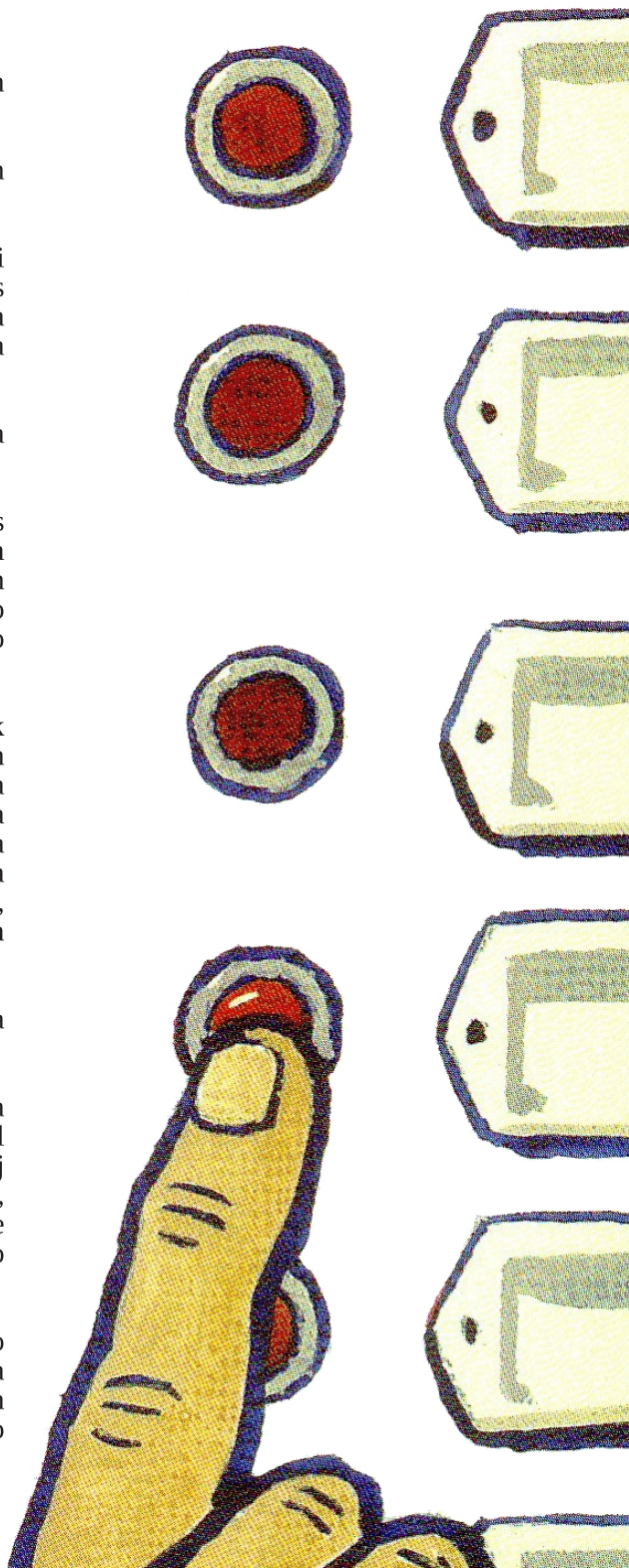
Z novim koledarskim letom smo začeli prostovoljsko sodelovanje s Pediatrično kliniko v Ljubljani. Povezali smo se z njenim strokovnim direktorjem dr. Markom Pokornom in oblikovali začetno skupino petih avtorjev, ki obiskuje hospitalizirane otroke. V prihodnosti bomo skupino morda še razširili, vendar ne prehitro, saj gre za vstopanje v izredno občutljiv prostor bolnih otrok in njihovih staršev.

Desetnica je bila podeljena 21. maja. Žirija v sestavi Tone Peršak (predsednik), Marjana Moškrič, Tomo Podstenšek, Veronika Simoniti in Robert Titan Felix je izmed desetih nominiranih del za nagrado izbrala roman Mateje Gomboc z naslovom Preveč zvezd (Miš založba, zbirka Zorenja plus, 2025). V programu podelitve so bila poleg tega predstavljena še dela ostalih nominirancev: Irene Androjna, Cvetke Bevc, Igorja Karlovška, Ambroža Kvartiča, Ferija Lainščka, Vinka Möderndorferja, Romana Rozine, Simone Semenič in Anje Štefan. Z avtorskim programom je nastopil glasbenik Tomaž Hostnik.

Pridružili smo se praznovanju jubileja Bralne značke na Prevaljah, 22. maja 2026.

S koncem šolskega leta je odbor SOMK na upravni odbor Društva slovenskih pisateljev predložil ime za novo predsednico. Ta je potrdil pisateljico Tino Arnuš Pupis. Po sedmih letih vodenja sekcije se torej umikam s tega častnega mesta. Sedem let je arhetipsko in pravljичno število, zato verjamem, da nam doba novih sedmih prinaša novo moč za spopadanje z valovi poneumljanja. Ker je branje ogroženo, se nam jadra ne smejo polomiti.

Sama se bom še naprej zavzemala za naše ranljivo področje. Povsod, kjer bo le mogoče, bom javno poudarjala pomen zgodnjega branja ter negovanja bogate literarne in ilustratorske zapuščine. Kolegici Tini pa želim ugoden veter, pospremljen z zaupanjem, kolegialnim spoštovanjem in ljubeznijo do knjige, ki nas povezuje v punčici »očesa besede«.

Literarna in kritiška delavnica za dijake in študente

Nino Flisar

Kritiška delavnica, ki jo bo vodil knjižni urednik in bibliotekar **Nino Flisar**, je namenjena tistim, ki bi želeli pisati literarne kritike, zlasti na področju otroške in mladinske književnosti. V okviru delavnice se bodo seznanili z osnovnimi elementi literarne kritike ter se posvetili razmisleku o načinih vrednotenja literarnih del in utemeljevanju svojih stališč. Del delavnice bo namenjen tudi predstavitvi možnosti objave kritik in (ne)pomembnosti sloga pisanja le-teh. Tovrstnih besedil namreč primanjkuje, zato Oko besede poskuša tudi na tak način vzgajati mlade kritike, ki bodo v prihodnosti s svežimi pogledi vrednotili literarna dela za mlade in jih na ta način ustrezno predstavljali v širši javnosti.

Nino Flisar je diplomiral iz slovenistike in sociologije na Filozofski fakulteti v Mariboru. Leta 1999 je zmagal na natečaju literarnih del študentov Univerze v Mariboru. Sodeloval je pri ustanovitvi Študentske založbe Litera in bil njen prvi urednik v letih 2001–2006, nato se je kot urednik zaposlil na založbi Pivec, pri kateri je deloval do leta 2022. Posvečal se je tudi publicističnemu delu, literarne kritike in druge članke s področja kulture je objavljajl v študentskem časopisu Spekter in v Večeru. Leta 2019 je bil v strokovni komisiji za Jenkovo nagrado, leta 2025 pa državni selektor na JSKD-jevem srečanju odraslih literarnih ustvarjalcev V zavetju besede. Uredil je več kot 200 knjig na področju leposlovja in humanistike, napisal nekaj čez 10 spremnih besed in vodil več literarnih in kritiških delavnic. Zaposlen je v Univerzitetni knjižnici Maribor.

Vir: Nino Flisar

Razstave v Pokrajinski in študijski knjižnici Murska Sobota

Vesna Radovanovič

Pokrajinska in študijska knjižnica Murska Sobota se je na povabilo o sodelovanju s Podjetjem za promocijo kulture Franc-Franc pred tridesetimi leti z veseljem odzvala. Ena prvih dejavnosti je bila razstava del povabljenih avtorjev na srečanje Oko besede. Ker knjižnica takrat ni imela ustreznih prostorov, sem razstavo pripravila na ogled v predprostoru takratne grajske dvorane.

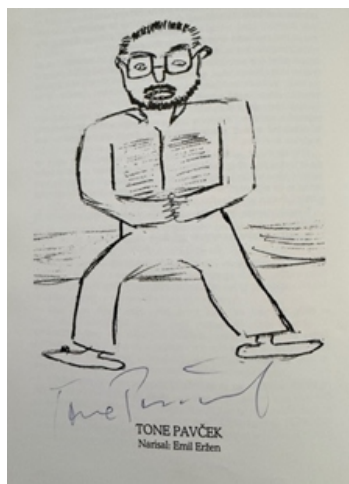

Vir: arhiv Argo

Vir: arhiv Argo

Da bi bila razstava knjig še bolj privlačna, sem se na šolah zmenila, da so učenci izdelali kopitljačke, ki so s stropa pozdravljali obiskovalce.

Vir: arhiv Argo

Učenci soboških šol so si razstave, ki so se potem kar vrsto let odvijale v prostorih gradu, lahko organizirano ogledovali. Pred tridesetimi leti, ko je v Murski Soboti zasijala prva večernica, je bila razstava vseh literarnih del, ki so se potegovala za nagrado, prav poseben dogodek. Odprtje razstave je bila namreč predstavitev avtorjev in njihovih nominiranih del, ki so jih brali učenci. Avtorji pa so si lahko »z očmi učencev« ogledali svoje portrete.

Pokrajinska in študijska knjižnica je med dolgoletnim obdobjem festivala Oko besede in podeljevanja večernice dobila nove prostore, v katerih še zmeraj z razstavami nominiranih in ostalih del, ki so se potegovala za nagrado večernica, sodeluje z organizatorjem festivala – Društvom za promocijo kulture Argo. Razstava *Večerničina literarna bera* je na ogled v avli knjižnice, kjer si jo poleg mladih bralcev, radi ogledajo tudi odrasli obiskovalci knjižnice. Nagovarja jih s kakovostnim izborom knjig, po katerih (tudi zaradi izpostavljenosti na razstavi) radi posegajo, o čemer priča izposoja gradiva.

V zadnjih letih smo razstave knjig popestrili z razstavami izvirnih knjižnih ilustracij, ki pripomorejo k prepoznavnosti slovenskih ilustratorjev.

Vir: arhiv Argo, razstava 2024

razstava 2025

Vir: arhiv Argo, razstava Lile Prap, 2024 in Manice K. Musil, 2025

Letošnja – trideseta večernica bo tako zasijala tudi na razstavi v knjižnici, in sicer v družbi vseh večernic, ki so razsvetljevale bralno nebo slovenske otroške in mladinske književnosti v preteklih tridesetih letih. Večernicam se bodo pridružile nominirane knjige in tiste, ki jih je komisija v letošnjem letu izbrala v ožji izbor za nagrado večernica.

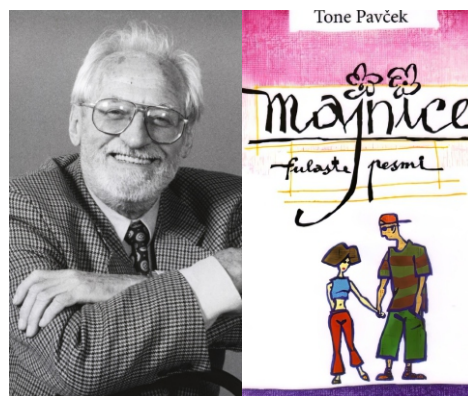
Ulična razstava

Trideset let večernice

Norma Bale

Ulična razstava, ki jo je pripravilo društvo Argo, društvo za humanistična vprašanja iz Murske Sobote, v javni prostor prinaša zgodbo festivala Oko besede, nagrade večernica in ustvarjalne moči slovenske otroške in mladinske književnosti. Razstava mimoidočim približa festival, ki od leta 1995 v Murski Soboti povezuje pisateljice in pisatelje, literarne strokovnjake, knjižničarje, pedagoge, založnike ter mlade bralke in bralce.

V središču razstave je večernica, vseslovenska nagrada za najboljše slovensko otroško ali mladinsko literarno delo minulega leta. Podeljuje se od leta 1997 na festivalu Oko besede v Murski Soboti in vsako leto opozori na knjige, ki pomembno zaznamujejo sodobno slovensko otroško in mladinsko književnost. Plakati predstavljajo nagrajena dela od prve večernice do najnovejših nagrajencev, zato razstava deluje tudi kot sprehod skozi tri desetletja kakovostnega pisanja za otroke in mlade.

Tone
Pavček
Majnice:
fulaste pesmi

Ilustriral
Kostja Gatnik

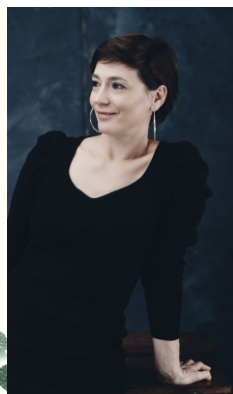
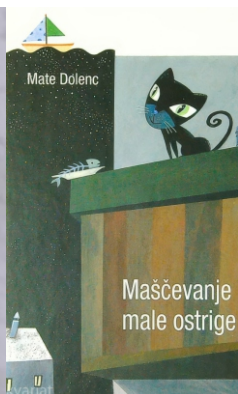
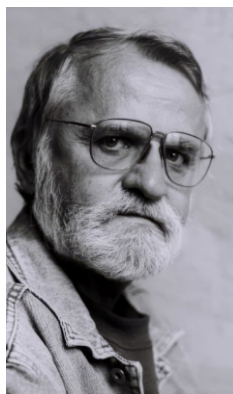
LJUBLJANA: MLADIKA, 1996.

Razstava hkrati osvetljuje vlogo društva Argo, ki kot naslednik Podjetja za promocijo kulture Franc-Franc izvaja festival Oko besede in z njim povezuje Mursko Soboto, Pomurje, Slovenijo in slovensko zamejstvo. S festivalom, literarnimi matinejami, simpoziji, okroglimi mizami, literarnimi večeri, delavnicami, razstavami in Panonsko pisateljsko potjo Argo dokazuje, da lahko lokalna kulturna pobuda preraste v prepoznaven vseslovenski literarni dogodek.

Besedila razstave temeljijo na festivalskem gradivu in podatkih s spletne strani Oko besede. Vsebinsko je pripravila mag. Norma Bale, strokovno jo je pregledala dr. Dragica Haramija. Fotografije in drugo gradivo so iz arhivov Očesa besede, časnika Večer, Društva slovenskih pisateljev, Mladinske knjige založbe, Miš založbe in založbe Sodobnost. Gradivo je za razstavo oblikoval Črt Just iz podjetja Franc-Franc d.o.o. Finančno sta ulično razstavo podprla stalna partnerja festivala, Mestna občina Murska Sobota ter Zavod za kulturo, turizem in šport Murska Sobota.

Ulična razstava tako ni le predstavitev festivala in nagrade, temveč tudi povabilo k branju, spominu in srečevanju. Knjige izstopijo iz knjižnic in programskih dvoran ter nagovorijo mesto: mimoidočim odpirajo vrata v svet zgodb, podob, mladih bralcev in ustvarjalcev, ki že desetletja oblikujejo prostor slovenske otroške in mladinske književnosti.

Mate
Dolenc
*Maščevanje
male ostrige*

Ilustriral
Adriano Janežič

LJUBLJANA: MLADIKA, 2010.

Anja
Štefan
*Drobtine iz
mišje doline*

Ilustrirala
Alenka Sottler

LJUBLJANA: MILADINSKA KNJIGA, 2017.

Maša
Ogrizek
*Lisičja
luna*

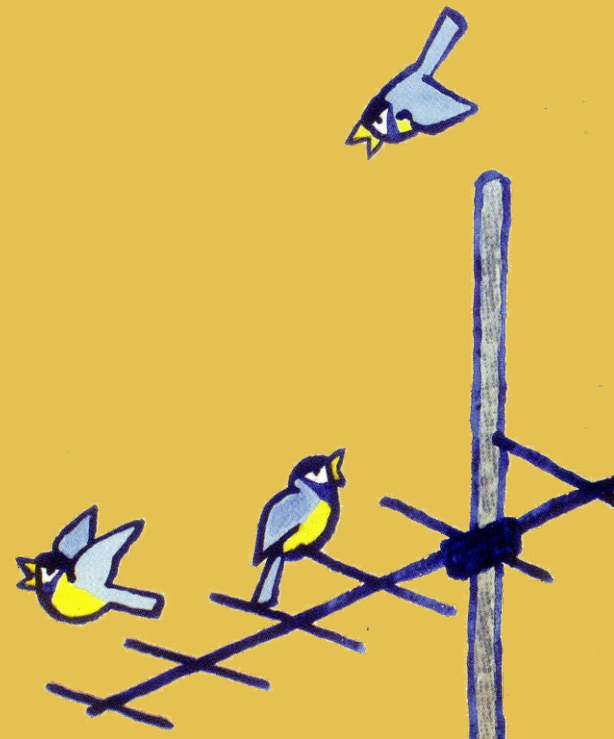
Ilustrirala
Tina Dobrajc

DOB PRI DOMŽALAH: MIŠ, 2021.

Slavnostno odprtje ulične razstave
Trideset let večernice bo v četrtek,
17. 9. 2026, ob 13.00.

Najprej bo tiskovna konferenca v
prostorih Pokrajinske in študijske
knjižnice Murska Sobota, nato
odprtje razstave na Slovenski ulici
v Murski Soboti.

Literarne matineje

Literarne matineje avtoric in avtorjev, ki se udeležijo srečanja Oko besede, se odvijajo v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah v Pomurju in v Porabju pa tudi v Varstvenodelovnem centru v Murski Soboti. Neposredna srečanja mladih bralcev z ustvarjalci literature je zagotovo najboljša promocija branja, ki je v zadnjih letih stalnica predavanj in delavnic, kako pridobiti čim več bralcev, saj statistike kažejo, da branje med mladimi in odraslimi usiha.

Letošnje literarne matineje se bodo odvijale v naslednjih ustanovah:

Vrtec Beltinci
Vrtec Murska Sobota
Vrtec Tišina
OŠ I
OŠ II in POŠ Krog
OŠ III
OŠ IV
OŠ Bakovci in POŠ Dokležovje
OŠ Beltinci
OŠ Puconci
OŠ Velika Polana
OŠ Tišina in POŠ Gederovci
OŠ Cankova
OŠ Gornji Petrovci
OŠ dr. Antona Trstenjaka Negova
Dvojezična OŠ Jožeta Košiča Gornji Senik
Gimnazija Murska Sobota
Srednja poklicna in tehniška šola Murska Sobota
Srednja ekonomska šola in gimnazija Murska Sobota
Srednja biotehniška šola Rakičan
Gimnazija Frana Miklošiča Ljutomer
VDC Murska Sobota

Vir: arhiv Argo

Panonska pisateljska pot: Iz osrčja Prlekije v prleške Atene

Franc Čuš

Edvard Kocbek je leta 1974 v prispevku *Kdo sem?* takole opisal svojo ožjo domovino:

Doma sem iz tistega dela Slovenskih goric, ki mu pravimo Prlekija. Moj rojstni kraj Sveti Jurij ob Ščavnici je prav središče prleškega trikotnika Radgona–Ljutomer–Ptuj; obdan je z vencem baročnih cerkva, Sv. Duh, Sv. Andraž, Sv. Anton, Negova, Kapela, Sv. Križ, Mala Nedelja. Vasi imajo lepa imena, Videm, Jamna, Biserjane, Dragotinci, Rožički Vrh, Kraljevci, Sovjak, Stara Gora. Tod je vodila s Ptuja rimska cesta proti Blatnemu jezeru, po njej sta hodila sveta brata Ciril in Metod v Rim in nazaj. Pokrajina je zaključena in mehkega obzorja, skoraj zasanjana, ljudje pa družni in šaljivi, daleč od večjih mest, zato pa blizu Nemcev, Madžarov in Hrvatov. Proti vzhodu odprti nemir je ohranil našo domišljijo in bistrost, iz jurjevškega okoliša se je zadnje stoletje izsolalo v Varaždinu in Mariboru nad sto duhovnikov in razumnikov, tu so doma Davorin Trstenjak, Koloman Kvas, Fran Ilešič, Jakob Svetonja, moja neposredna sosedja sta dr. Anton Korošec in Bratko Kreft, nekoliko dalje je dom škofa dr. Vekoslava Grmiča. Širša okolica je dala Dajnka in Antona Krempla, Stanka Vraza in Frana Miklošiča, Ksavra Meška, Janka Šlebingerja in Antona Kovačiča, dr. Antona Trstenjaka, slikarja Trstenjaka in Košarja, v novejšem času pa Antona Slodnjaka in Stanka Cajnkarija.

Od kod tako močan duhovno–intelektualni potencial? Seveda je potrebno pogledati nekoliko nazaj, v preteklost.

Razsvetljenske ideje francoske revolucije so z Napoleonovimi vojnami odmevale po celotni Evropi. Ideja o oblikovanju lastnega naroda se je rodila tudi med Slovenci. Temeljni element povezovanja je bil jezik. Tedanji izobraženci in intelektualci so se ukvarjali z vprašanjem enotnega jezika, zgodovinskega izvora Slovencev, povezovanja z drugimi sorodnimi narodi, v 2. polovici 19. stoletja pa tudi z vključitvijo politike. Slovenci, ki so bili ločeni z deželnimi mejami, so imeli različne narodno–kulturne izkušnje. Danes se zdi, kot da je bilo središče slovenstva na Kranjskem, vendar pa v 19. stoletju ni bilo nič manj pomembno delovanje Slovencev na Štajerskem, Koroškem ali Goriškem. Božidar Raič je na prvem slovenskem taboru v Ljutomeru v 4. točki taborske resolucije združitev Slovencev zagovarjal z besedami:

In če mi pitamo reke Dravo, Savo, Muro, če pitamo gore na Slovenskem, hribe in gomile, kdo jim je dal imena, bodo odgovorili: vaši očetje. Vse nam bodo pričale, da je od starodavnih časov tukaj naš dom, ki pa so ga odvzeli Nemci in Madžari in nas razcepili. Mi pa terjamo, da se zopet zedinimo. (Slovenski narod, 1868)

Edvard Kocbek je že s svojo prvo pesniško zbirko *Zemlja* (1934) zaznamoval slovensko književnost. Z njo je rodno prleško pokrajino umetniško prepričljivo vpisal v slovensko poezijo in njene miselne ter poetološke tokove pomaknil v novo smer.

Tiha, mala muzika igra

Tiha, mala muzika igra, zaprta v okrogli škatlici, kakor bi nekdo zamolkle strune prebiral. Lestvica sloni ob deblu, otrok sedi v drevesu, zrela solnčava vpija igro glasov.

Ljudje
je ne slišijo, ponižno ostaja v sebi.
Toda čuj, v tej popoldanski mirnosti
se igračka zaziblje na sozvenenju,
soglasje predmetov leži pod njo in ji
družno pripeva. Zrela žita stoje po
dolgih rebrih, temne ribe nemijo po
tolmunih in oblak se mirno ustavlja.

Na trgu curek v zrak prši

Na trgu curek v zrak prši,
na njem se krogla drzno giblje,
ko zdrsne, jo že spet drži.
Tako ljubezen, če izpusti
človeka, ga že znova ziblje.
Pod vodometom je gladina,
obrazi gledajo v kotanjo,
neutrudno vabi jih globina.
Na dnu ljubezni je tišina,
pogrezniva se tiho vanjo.

Na Štajerskem so imeli pomembno zgodovinsko vlogo izobraženci in narodno–kulturni delavci, po letu 1861 pa tudi politiki, ki so prihajali iz Slovenskih goric. Veliko jih je bilo: Leopold Volkmer (1741–1816), duhovnik, vzgojitelj, pesnik, pisatelj, prevajalec, skladatelj; Štefan Modrinjak (1774–1827), duhovnik in pesnik; Peter Dajnko (1787–1823), duhovnik, čebelar, jezikoslovec, pisatelj; Anton Kreml (1790–1844), duhovnik, zgodovinar, pesnik, pisatelj; Koloman Kvas (1790–1867), pravnik, jezikoslovec; Jožef Muršec (1807–1895), duhovnik, učitelj, pisatelj; Anton Murko (1809–1871), duhovnik, slovničar, leksikograf; Stanko Vraz (1810–1851), pesnik, pripadnik ilirskega gibanja; Franc Miklošič (1813–1891), filolog, jezikoslovec, slavist; Matija Prelog (1813–1872), zdravnik, politik, časnikar; Jakob Košar (1814–1846), duhovnik, pesnik; Oroslav Caf (1814–1874), duhovnik, jezikoslovec, pesnik; Davorin Trstenjak (1817–1890), duhovnik, zgodovinar, pisatelj, pedagog; Radoslav Razlag (1826–1880), pravnik, politik, pesnik, pisatelj; Božidar Raič (1827–1886), duhovnik, jezikoslovec, politik, publicist. Vsi naštetni in še številni drugi neimenovani so bili slovenski narodni buditelji.

Pred marčno revolucijo leta 1848 so bili večinoma pesniki, pisatelji, prevajalci tisti, ki so se učili in govorili veliko jezikov. Bili so poliglotti, ki so se izobraževali v varaždinski latinski in mariborski nemški gimnaziji, študij pa so praviloma nadaljevali v Gradcu. Večinoma so bili duhovniki in so se po študiju vrnili v domače okolje, kjer so tudi umrli (Volkmer, Modrinjak, Dajnko, Kreml, Caf, Trstenjak, Raič). Posvetni izobraženci so odraslo obdobje preživel na tujem (Kvas v Gradcu, Miklošič na Dunaju, Vraz v Zagrebu) ali v bližnjih središčih (Prelog v Mariboru, Razlag na Kranjskem). Iskali so možnosti narodnega oblikovanja in povezovanja z ostalimi Slovenci in drugimi slovanskimi narodi. Nekateri do bili ilirci, med njimi je bil najbolj znan Stanko Vraz. Razmišljali so tudi o črkopisu, oblikovanju slovenskega jezika (Dajnko, Kreml, Vraz, Košar, Murko) in poenotenju (Miklošič, Kreml). Ob Kremla in njegovo pisanje se je obregnil tudi Prešeren, ki ga je v epigramu zbodel z besedami: »Nisi je v glavo dobil, si dobil le slovenščino v kremplje. / Duh preonemčeni slab, voljni so kremplji bili.« Raič se je s tako Prešernovo oznako strinjal, saj je zapisal, da je Kremljev jezik slab in ponemčen, a hkrati je bil prepričan, da je Kreml med ljudmi zelo priljubljen in je ljudstvu vcepil več narodnega duha kot Prešeren s svojo poezijo. (Božidar Raič, 1868) Martina Orožen piše, da je Kreml dobro poznal obe knjižni normi, vzhodnoštajersko in osrednjeslovensko. Zavedal pa se je, da bi izdani spisi v osrednjeslovenskem knjižnem jeziku bili takrat Slovincem na vzhodu Štajerske nerazumljivi. Po njenem mnenju je s tem, ko je v jezik svojih spisov vključeval elemente osrednjeslovenskega knjižnega jezika, Kreml pripomogel k poenotenju slovenskega knjižnega jezika. (Martina Orožen, 1974)

Vzhodnoštajerski izobraženci so skrbeli za uveljavitev slovenščine v šolah in izvajanje pouka v slovenskem jeziku (Kvas, Miklošič, Muršec). Ukvarjali so se z zgodovino slovenskega naroda (Kreml, Trstenjak). Izdajali so časopise oz. so v njih objavljali prispevke (Trstenjak, Razlag, Prelog, Raič). Leta 1848 so se aktivno vključili v revolucijo. Franc Miklošič je bil kot predsednik Slovenskega društva na Dunaju soavtor političnega programa Zedinjena Slovenija. Pobudnik ustanovitve društva Slovenija v Gradcu in njegov tajnik je bil Jožef Muršec, eden glavnih agitatorjev te ideje pa Davorin Trstenjak. Njihovi rojaki v Slovenskih goricah so program množično podpirali in podpisovali peticijo. S spremembo političnih razmer v Monarhiji so se aktivno vključili v politiko kot kandidati ali celo izvoljeni poslanci v deželni ali državni zbor (Miklošič, Razlag, Prelog, Raič). Ustanavljali so čitalnice (Prelog, Raič, Trstenjak) in organizirali številne narodne, kulturne in politične prireditve, kot so bile bésede in tabori (Raič, Prelog, Razlag). Anton Martin Slomšek

Štefan Modrinjak je bil duhovnik posebne vrste – radoživ, svobodomiselni in iskateljski, a zaradi razkoraka med življenjem in duhovniškim stanom tudi tragična osebnost. Pisal je tudi ljubezenske pesmi in v njih prvi upesnil pristno ljubezensko čustvovanje.

Elegija

Ljuba, tvoje lepo lice,
srce puno vernosti,
je vsadilo trde klice
v mene sladke radosti.
Oh, kak mi je negda s tobom
bilo jako vugodno,
kaj god vidim zdaj pred sobom,
vse je tožno, vse čudno.
Ves moj žitek mi je kisli
kak baratom po kloštreh,
večkrat pamet moja misli:
jeli ljubiti je greh?
Jaz ne spoznam, zakaj Boga
ljubav bi razžalila.
Ljubav lastna božja roka
v mene je zasadila.
Bog je meni dal čutljivost,
on je stvarnik mojih želj,
ko jaz to si premišlavam,
od žalosti v suzah plavam.
Krv se zburka, v moje kosti
dojde nezgovorna bol,
moja duša se žalosti
za pogubljen ženski spol.
Mene ljubavi prežarka
želja ne ostavila,
želja, kera je Petrarka
zarad Laure trapila.
Ja, kaj Abelard zbog svoje
Eloize, to trpi
zdaj turobno srce moje,
ko od ljubavi gori.

Anton Kreml je svoje najpomembnejše delo, Dogodivšine štajerske zemle (1845), ki je prva zgodovinopisna knjiga v slovenskem jeziku, napisal, ko je bil župnik pri Mali Nedelji. Gradivo je razporedil v osem »pretekov« (poglavij), na koncu poglavij pa je dodal upesnjene epske »povzetke« obravnavanih zgodovinskih obdobj. Odlomek iz pesemskega dodatka k 1. poglavju, v katerem piše o poselitvi Panonije.

je postal leta 1846 lavantinski škof, nato pa je leta 1859 prenesel sedež škofije v Maribor. S svojim vplivom, zgledom in delovanjem na številnih kulturnih in narodnih področjih je močno vplival na svoje slovenske sodobnike, posvetne in cerkvene intelektualce. Rojaka Antona Krempla je v Drobtincah leta 1862 opisal kot iskrenega Slovence in gorečega rodoljuba ter zapisal:

»Z bistrim očesom je meril našega slovstva nasprotnike, z ojstrim peresom je branil svojega naroda pravice, kakor nam pravijo njegove knjige. Veliko let že počivajo v domači zemlji njegove kosti, njegov slovenski duh še neprenehoma mlajše rojake po vsih tistih krajih navdaja, po katerih je rajni Kremp! slovenščino trosil. Hvala mu lepa!«

Če so »dedje« svojo identiteto iskali v jeziku, ki je bil glavna zahteva Slovencev v revolucionarnem letu 1848, so njihovi »sinovi« oblikovali idejo o slovenski državi v obliki programa Zedinjena Slovenija, ki je dobila plebiscitarno podporo v obdobju taborov. Naslednja generacija, »vnuki«, pa so iskali način, kako ustanoviti slovensko državo. Slednje je doživelo vrhunec v deklaracijskim gibanjem ob koncu prve svetovne vojne. Nosilci opisanega razvoja slovenske jezikovne, kulturne in politične identitete so izvirali iz Prlekije. Kakršno vlogo je pri pisanju prvega slovenskega političnega programa Zedinjena Slovenija imel Franc Miklošič kot njegov soavtor, sta imela kasneje Radoslav Razlag pri nastajanju taborskega gibanja kot predsednik prvega slovenskega tabora v Ljutomeru in Anton Korošec kot osrednja osebnost deklaracijskega gibanja. Politik, ki je potem, ko je v dunajskem parlamentu prebral majniško deklaracijo, zavrnil cesarja Karla I. z besedami »Vaše veličanstvo, prepozno je!« in ga danes umeščamo v skupino »ustanovnih očetov« prve jugoslovanske države.

Nova družbena, politična in kulturna stvarnost je dala zaleta številnim ustvarjalcem v 20. stoletju, ki so prihajali iz opisanega zgodovinskega in geografskega prostora. Če se osredotočim samo na prostor Kocbekove ožje domovine, župnije Svetega Jurija ob Ščavnici, današnje občine Sveti Jurij ob Ščavnici, pokrajine, kjer se gričevje osrednjega dela Slovenskih goric počasi preko doline reke Ščavnice spušča v ravnino ob reki Muri. Isto osnovno šolo so obiskovali Fran Ilešič, Edvard Vaupotič, Anton Korošec, Ivan Vuk Starogorski, Bratko Kreft ter njegova brata Ivan in Vlado, Jakob Šešerko, Valter Dermota, brata Branko in Ivan Kocmut, Vekoslav Grmič, Viktor Vrbnjak, Lojze Veberič, Miroslav Slana Miros. Tukaj je ustvarjala in preživela delovno aktivna leta pesnica Kristina Šuler, ki je na Stari Gori predstavljala vezivo lokalnih in slovenskih ustvarjalcev pred in po prvi svetovni vojni. Navedeni so s svojo ustvarjalno zapuščino presegli lokalne okvirje in pomembno zaznamovali slovensko, nekateri tudi mednarodno kulturno, politično, družbeno, znanstveno krajino.

Sledi bogate ustvarjalne tradicije so danes vidne v obstoju številnih kulturnih društev, povezanih v Zvezo kulturnih društev. Zastopana so različna področja kulturnega in umetniškega delovanja: pevsko, likovno, gledališko, glasbeno, plesno, mladinsko, ljudska pesem, naravna in kulturna dediščina, godba na pihala, literarna. Literarno društvo vsako leto izda literarno glasilo *Prlek piše*, v katerem objavljajo domači ustvarjalci. Med njimi je pomembno izpostaviti pesnico Moniko Čuš in pesnika Boštjana Petučnika, avtorja več samostojnih pesniških zbirk. Center ustvarjanja in produkcije kulturne ponudbe je danes moderna zgradba na osrednjem trgu Videm, v kateri se osrednja dvorana imenuje po Edvardu Kocbeku. Domačini precej samozavestno sledimo oznaki Antona Trstenjaka, ki je območje Svetega Jurija primerjal z grškimi Atenami, na podlagi česar se je oblikovalo poimenovanje »Sveti Jurij ob Ščavnici – prleške Atene«. V istoimenski monografiji, ki je izšla leta 2022, je dr. Miran Puconja zapisal:

Če pogledam zdaj na konci
ta pretek ves skupa vzet,
Noričani no Panonci
veselijo moj pogled:
temne šume se vedrijo,
kočice že tu no tam
mesto šatorov stojijo,
mesto kočice je že hram.

Že z' veseljom si Slovenka
kopa, orje njivice,
vseja si ta luba ženka
proso, oves, ječmen v' nje;
setvo rodovito zraste,
že zoriti se hiti.
Kak te beložute klase
spevajoča si gleda!

Žlahtna vinska trta tudi že
k' nam v obilnosti perhaja
sem v brežiče lotmerške,
z radostjo ludi navdaja.
Tak 'ma tota prej pustina
zdaj veselo lepi red,
o, predraga domovina,
kak obradiš moj pogled!

Stanko Vraz je začel svojo literarno pot kot slovenski pesnik, potem komu mu zaradi jezikovnih razhajanj in Prešernovega nasprotovanja ni uspelo priti v ljubljanski romantični krog in Kranjsko čbelico, pa se je v Zagrebu pridružil ilircem. Pesniti je začel že med študijem v Gradcu, iz tega obdobja je tudi pesem, v kateri je v obliki pesniškega nagovora na reko Muro izpovedal svojo osebno stisko.

Draga ljuba Mura

Draga ljuba Mura,
moja mila voda,
tiho da ti tečeš,
kdaj jaz mimo idem,
kdaj jaz mimo hodim,
kdaj se tebi tožim.
Malo da postajaj,
da me ti osluhneš,
moja mila voda,
moja ljuba Mura!
Muke mam prevelke otrpeti,
nužde silne mam prenesti,
kak bi veselil se.

V tako plodovitem in hkrati ustvarjalnem kozmosu, če se izrazimo nekoliko poetično, ni bilo daleč do vznika »iskre«, ki je v tej plodni atmosferi vzplamenela v osebnostih redkih markantnih, v vsem slovenskem kulturnem svetu izstopajočih ustvarjalcev, s težnjo, dvigniti se iz »provinca navzgor« in najti nove odgovore na nastala eksistencialna vprašanja. Je Kocbekova pesniška prispodoba o dveh rdečih juncih, ki sope vlečeta težak voz po klancu navzgor, prispodoba živalskega truda, ki v smislu Kocbekovega nonkonformizma nepopustljivo ekstatično vztraja *kljub tem oviram? Je Koroščevo politično liderstvo oplemeniteni podaljšek dela kmečkih ljudskih starešin in primarnih narodnih liderjev izpred desetletij? Je Grmičeva vizija let ptice, ki leta izven jate v prepričanju, da bo ta jata nekoč poletela k njemu? Delo naših akademikov ni izraz institucionalizirane intelektualne obrti, temveč polet »marginalnega navdiha«, stopnjevanega prleštva, zlivajočega v skupni tok takratnih slovenskih in evropskih kulturnih dometov. Je hkrati pojav kulturnih vsebin, ki so na Slovensko prihajale koncentrirano, a intervalsko kot valovi, začenši s protestanskimi reformatorji, preko kroga čbeličarjev ter ilircev pa do narodnoprebudnih gibanj in slovenske moderne. Tudi svetojurjevški akademiki so takšen val.*» (Puconja, 2022)

Franc Čuš je profesor zgodovine in geografije ter ravnatelj Gimnazije Franca Miklošiča v Ljutomeru in raziskovalec zgodovine domačega prleškega okolja. Osrednja področja njegovega historiografskega raziskovanja so dogodki in osebnosti iz vzhodnoslovenskega prostora (Anton Korošec, Božidar Raič, Vekoslav Grmič, Franc Kovačič idr.), taborsko gibanje in delovanje generala Maistra. S teh področij je objavil več strokovnih in znanstvenih člankov.

Z avtorjevim dovoljenjem je njegov prispevek opremil z leposlovnimi odlomki in komentarji Franci Just.

Bratko Kreft je Biserjane, kjer je preživel otroštvo in mladost, ter bližnje prleške kraje literarno upodobil v svoji pripovedni prozi (Povesti iz nekdanjih dni, Kalvarija za vasjo in druge povesti iz Prlekije). Odlomek iz pripovedi Vas.

Celih deset hiš šteje naša vas.
Težki kmetje so v njej doma in tudi gospodje.
Pravzaprav je samo vasica, ena izmed petih, ki se šteje v našo občino. /.../ Naša vas je kakor da ni s tega sveta. V široki dolini leži, krog in krog pa so hribi in čez nje ne vidiš ničesar drugega kakor sinje, modro nebo. Lepo, zdravo nebo. Zato so naša dekleta tako rdeča, naši kmetje tako veseli in zgovorni. Zakaj na tistih hribih, pod tistim jasnim nebom zori vsako leto vino, sladko, zlato vino, ki nam nudi veselje in utehe.

(Bratko Kreft:
Kalvarija za vasjo in druge povesti iz Prlekije, Pomurska založba,
1961: 55.)

Kdaj dotečeš k tvojem polji,
slavni kje Slovenci v dobravah
sojo,
tiho jim govori:
»Sin se vaš mi tožil,
bridke solze lival,
muke ma obnašat,
nuždo ma trpeti!«
Bistro teci, bistro,
moja ljuba voda,
mila, draga Mura!

Kristina Šuler je med učiteljskim službovanjem v Bohinjski Bistrici bila literarna varovanka F. S. Finžgarja in Antona Medveda ter je poleg Vide Jeraj veljala za najboljšo slovensko pesnico. Ko je rodila nezakonskega otroka, so jo v Šmartnem pri Ljubljani odpustili iz službe. Zase in svojo hčerko je našla prijaznejše in bolj odprto okolje v Stari Gori pri Sv. Juriju ob Ščavnici in tam štiriindvajset let poučevala ter organizirala kulturo življenje.

Ljubezni pesem

Priplavala s sladko je melodijo
iz svetlih, prelepih nebes,
ko bajno, pokojno žareli
so milijoni zvezdnih očes.
Ko mirno vasi so zaspale,
zaspal je ves svet naokrog,
ko sanjala cvetna poljana,
ko molčal zeleni je log.
Zvenela in trepetala –
ljubezni je pesem skozi noč,
srce na stečaj sva odprla
in pila nebeško nje moč.
In roka se roke je oklenila,
oko zatopilo se je v oko,
glasila se mehko je — pesem
ljubezni
in plavala širom čez tiho zemljo ...

(Kristina Šuler,
Ljubljanski zvon, 1
905, št. 12: 743)

(Stanko Vraz:
Slovenska djela I, Ur. Anton Slodnjak. Zagreb: JAZU, Zagreb,
1952, str. 85–86)

Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer

Jan Filipič, ravnatelj

Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer je javni vzgojno-izobraževalni zavod, ki svojo vizijo celostnega razvoja otrok uresničuje skozi tri medsebojno povezane enote: matično osnovno šolo v Ljutomeru, podružnično osnovno šolo na Cvenu ter enoto vrtca, ki deluje pri podružnični šoli na Cvenu. Zavod izvaja predšolsko vzgojo, osnovnošolski program ter prilagojeno izvajanje programa osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo za otroke s posebnimi potrebami.

Vse tri enote zavoda zaznamuje spodbudno okolje, ki spodbuja učenje, raziskovanje in povezanost z naravo, obenem pa se vsi vključeni ponašajo z bogato projektno dejavnostjo.

Matična šola v Ljutomeru se nahaja na robu mesta na prijetnem griču, od koder se odpira pogled na okoliške travnike in gozd. Okolica šole je premišljeno urejena, vključuje športna igrišča za aktivno preživljanje prostega časa ter šolski čebelnjak, ki učence uči o pomenu čebel in skrbi za naravo.

Vir: OŠ Ivana Cankarja Ljutomer, foto Jan Filipič

Vir: podružnična šola in enota vrtca na Cvenu, foto Jan Filipič

Podružnična šola na Cvenu in enota vrtca na Cvenu sta izjemno tesno in aktivno vpeti v lokalno skupnost, s katero gradita trdne vezi in soustvarjata bogato življenje v kraju. Obe enoti se ponašata s spodbudnim okoljem, kjer narava predstavlja neposreden prostor za učenje.

Celoten zavod, vključno z vsemi tremi enotami, je močno usmerjen v zunanje povezovanje in razvoj, saj smo vključeni v številne pomembne projekte:

- **Gozdna pedagogika:** Zavod je vključen v mrežo gozdnih vrtcev in šol, zato gozd in travnike v obeh okoljih (Ljutomer in Cven) uporabljamo kot učilnico na prostem za izkustveno učenje.
- **Projekti in mreže:** Aktivno delujemo v okviru projektov **Zdrava šola**, **Kulturna šola** ter mednarodnih izmenjav **Erasmus+**.
- **Ekošola:** Na novo smo se vključili tudi v program Ekošola, s čimer še dodatno krepimo svojo zavezanost k trajnostnemu razvoju in okoljski vzgoji.

Osnovna šola Ivana Cankarja Ljutomer tako v vseh svojih enotah – v mestnem okolju matične šole in v tesno povezanem okolju na Cvenu – zagotavlja varno, sproščeno in spodbudno okolje. S povezovanjem pouka v učilnicah, dejavnosti na prostem ter aktivnim sodelovanjem v mednarodnih in lokalnih projektih zavod učencem in otrokom omogoča celovit razvoj znanja, radovednosti in ustvarjalnosti.

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

Franc Čuš, ravnatelj

Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer je srednja šola z bogato tradicijo. Ustanovljena je bila leta 1963. Njena ustanovitev je bila plod bogate kulturne, družbene in gospodarske zapuščine. Zato nas ne čudi, da so jo ustanovitelji poimenovali po osrednjem slovenskem znanstveniku 19. stoletja, jezikoslovcu dr. Francu Miklošiču. Tako kot se je desetletja širil nabor srednješolskih izobraževalnih programov, je podobno naraščalo število dijakov in zaposlenih. V šolskem letu 2025/26 je štiri izobraževalne programe obiskovalo 622 dijakov, za njihovo izvedbo je skrbelo 65 zaposlenih in 7 zunanjih sodelavcev. To so programi splošna gimnazija, predšolska vzgoja, umetniška gimnazija, smer gledališče in film, ter medijski tehnik. Na šoli izvajamo tudi program maturitetni tečaj ter številne oblike formalnega in neformalnega izobraževanja odraslih.

Vir: Gimnazija Franca Miklošiča Ljutomer

Danes smo tako v lokalnem kot širšem prostoru poznani kot kvalitetna šola, v kateri dijaki pod mentorstvom učiteljev dosegajo številne izjemne učne in tekmovalne uspehe. Znanja in izkušnje, pridobljene v vzgojno-izobraževalnem procesu, uspešno zaključena poklicna oziroma splošna matura dijakom omogočajo vpis na želene študijske smeri oziroma opravljanje poklica, za katerega so se izobraževali. Na šoli se zavedamo, da opisanega ni možno pridobiti samo v učilnici, ampak je potrebno šolajoči mladini ponuditi številne dejavnosti in priložnosti. Prav nabor izbirnih vsebin je eno izmed tistih področij, po katerih se srednje šole najbolj razlikujejo med sabo, predstavljajo pa obogatitev programa in ponudbe šole. Na šoli se trudimo dijakom ponuditi raznovrstne vsebine, ki ne pomenijo samo dodatnih vsebin za dijake, ampak razvijanje njihovih talentov in uresničitev želja. Nabor dejavnosti je zelo pester in številčen, tako da lahko vsak najde nekaj zase. Ponujene vsebine obsegajo priprave in sodelovanje na različnih tekmovanjih in natečajih, debato, kulturno-umetniško ustvarjanje, nastopanje, raziskovanje, literarno ustvarjanje, medijsko udejstvovanje, dobrodelnost, podjetnost, ekologijo, dodatno učenje tujih jezikov, ekskurzije, šport. Dijake spodbujamo k dobrodelnosti, solidarnosti in jih navajamo na medgeneracijsko sodelovanje. Na šoli organiziramo številne tradicionalne prireditve in dogodke, med katerimi so vsekakor zelo odmevni Miklošičevi dnevi, Znanje za mlade, Mladi(m) pomagamo, GFML se predstavi, prednovoletne ustvarjalnice, produkcija gledaliških in filmskih izdelkov dijakov Pod reflektorjem, Kulturni maraton, glasbeni koncerti na terasi, proslave ob državnih praznikih, organizacija znanstvenih simpozijev, zaključna akademija Odsev. Šola je nosilec dveh mednarodnih dogodkov, ki vsako leto v Ljutomer privabljata mlade s celega sveta. To sta mednarodni debatni turnir v angleščini in mednarodni filmski festival še neveljavljenih mladih ustvarjalcev Student cuts. Bogata ponudba izbirnih ekskurzij in izmenjave v okviru projektov Erasmus+ omogočajo dijakom in zaposlenim pridobivanje mednarodnih izkušenj. Dijaki in zaposleni sodelujemo na številnih prireditvah, ki jih organizirajo občine ter številne druge organizacije in društva. Med odmevnejšimi je tradicionalna udeležba vseh dijakov in zaposlenih na najbolj množični športni rekreativni prireditvi v pokrajini ob Muri Maratonu treh src. Širšo javnost o dogajanju na šoli informiramo z

lastnimi mediji: radijsko oddajo Glas GFML, televizijsko oddajo Aktualno na GFML, radijskimi podcasti, spletno stranjo, multimedijskim centrom, šolskimi časopisi in publikacijami Reflektor, InfoReflektor, Raziskovalni reflektor, Dogajalo se je – Letopis šolskega leta.

Posebej velja izpostaviti, da umetniška gimnazija, smer gledališče in film, združuje kakovostno gimnazijsko izobraževanje z ustvarjalnim raziskovanjem gledališča, filma in medijev. Dijaki pridobijo vsa potrebna znanja za uspešno opravljanje splošne mature, hkrati pa razvijajo svojo ustvarjalnost, samozavest in izrazne sposobnosti. Poleg igre spoznavajo tudi scenaristiko, režijo, snemanje, montažo, delo z zvokom ter sodobne medijske in filmske prakse. Poseben poudarek je namenjen retoriki, javnemu nastopanju, komunikaciji, gibu in razvoju kritičnega mišljenja. Program je odlična izbira za mlade, ki jih zanimajo gledališče, film in ustvarjalno izražanje ter razmišljajo o poklicni poti na področju umetnosti, pedagogike, novinarstva, medijev, kulture, komunikacije ali drugih poklicev, kjer so pomembni ustvarjalnost, prepričljiv nastop in dobre komunikacijske spretnosti.

Vir: Vizije 2026, foto M. Maček

Na šoli dajemo pomemben poudarek odnosom, pripadnosti in vrednotam. Ena najpomembnejših vrednot je znanje, zato je naš slogan »Z znanjem ponosni v prihodnost«.

Oko besede in Nacionalni mesec skupnega branja

Tudi Oko besede vse dogodke prijavi na spletno stran Nacionalnega meseca skupnega branja, ki poteka med 8. septembrom in 11. oktobrom 2026. Letošnja tema NMSK je povzeta s spletne strani <https://nmsb.pismen.si/>.

Branje je veselje

Branje ni le spretnost. Je izkušnja, ki se začne z radovednostjo in konča z občutkom notranjega zadovoljstva. Letošnja osrednja tema Nacionalnega meseca skupnega branja – *Branje je veselje* – zato ne nagovarja le k dejavnosti, temveč k doživljanju.

Vabimo vrtce, šole, knjižnice, knjigarne, društva in druge organizacije, da v tem času odprejo prostor za branje kot prijetno, sproščujoče in povezovalno izkušnjo. Ne gre za to, koliko preberemo, temveč kako beremo – skupaj, z užitkom, brez pritiska in z možnostjo izbire.

Branje kot veselje se pogosto rodi v majhnih trenutkih: ko otrok sam izbere knjigo, ko odrasli znova odkrije čas za branje, ko skupina deli zgodbo in pogovor. Prav takšni trenutki gradijo trajen odnos do branja.

Zato v okviru NMSB 2026 oblikujte dejavnosti, ki:

- dajejo prednost užitku pred obveznostjo,
- omogočajo svobodno izbiro bralnih gradiv,
- povezujejo generacije in skupnosti,
- ustvarjajo prijetno bralno okolje brez vrednotenja.

Naj bodo to skupna branja, bralni kotički, izmenjave knjig, priporočila, pogovori ali povsem nove, nepričakovane oblike. Pomembno je, da branje predstavimo kot nekaj, kar si želimo – ne kot nekaj, kar moramo.

S sodelovanjem soustvarjate prostor, v katerem branje ni naloga, temveč priložnost za veselje.

Beremo skupaj

Nacionalni
mesec
skupnega
branja

8. 9. – 11. 10. 2026

Marjan Mancek, zbirka stripov *Modre misli Malega muca*, Buča, 2017

Nacionalni mesec skupnega branja tradicionalno spremlja javna medijska in plakatno komunikacijska akcija Beremo skupaj, ki jo vodi Društvo bralna značka Slovenije - ZPMS s partnerji.

Vir: arhiv Argo

Organizatorji Očesa besede

Oko besede organizira Argo, društvo za humanistična vprašanja,
Dragica Haramija (programska vodja festivala),
Simona Cizar (predsednica društva),
Feri Lainšček,
Vesna Radovanovič,
Franci Just in
Norma Bale.

Argo

Dalmatinova ulica 21,
Čermelavci,
9000 Murska Sobota
www.okobesede.org
fb: Oko besede

Mestna občina
MURSKA SOBOTA

Zavod za kulturo, turizem in šport
Murska Sobota

VEČER

Univerza v Mariboru

Pedagoška fakulteta

POKRAJINSKA IN ŠTUDIJSKA
KNJIŽNICA
M U R S K A S O B O T A

Občina Beltinci

lepo pozdravljeni
nevarnost, gripa, prehlad, stres, minerali, astma, vitamini,
slabost, bolečina, alergije, hipertenzija,
prehranska dopolnila, zdravilne rastline,
fitoterapija, homeopatija,
zdrav življenjski slog.

sodobnost

Društvo slovenskih pisateljev
Slovene Writers' Association